

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

4^E JAARGANG

WOENSDAG 12 NOVEMBER 1919

No. 202

INHOUD

Biz.

DE INTERNATIONALE LUCHTVAARTCONVENTIE door <i>Mr. J. F. Lycklama à Nijeholt</i>	1025
Nieuwe Belastingen op Javasuiker door <i>Mr. J. W. Kamac</i> ..	1027
De Prijspolitiek in de Typografie door <i>Jos. van Wel</i>	1030
AANTEKENINGEN:	
Uitvoerrecht voor Ned.-Indië door <i>Th. Lighthart</i> ..	1032
Internationale statistiek door den Volkerenbond	1032
De Zuid-Afrikaansche Handelspolitiek	1033
Uit de historie der „economische voorlichting”	1033
BOEKAANKONDIGING:	
Het Bureau van Statistiek der Gemeente Amsterdam 1894—1919.....	1034
Ontwerp Scheepvaartkanaal door de Geldersche Vallei	1034
REGERINGSMAATREGELEN OP HANDELSGEBIED	1035
MAANDCIJFERS:	
Emissies	1036
Rijkspostspaarbank.....	1037
Giro-kantoor der Gemeente Amsterdam	1037
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN	1037—1045
Geldkoersen.	Effectenbeurzen.
Wisselkoersen.	Goederenhandel.
Bankstaten.	Verkeerswezen.

INSTITUUT

VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

Algemeen Secretaris: *Mr. G. W. J. Bruins.*

WEEKBLAD ECONOMISCH-STATISTISCHE BERICHTEN

Secretaris-Redacteur: *G. E. Huffnagel.*

Secretariaat: *Pieter de Hooghweg 122, Rotterdam.*
Aangeeteekende stukken: *Bijkantoor Ruige Plaatweg 37.*
Telef. Nr. 3000. Telegr.adres: *Economisch Instituut.*
Postcheque en girorekening *Rotterdam No. 8408.*

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 15,—. Buitenland en Koloniën f 17,— per jaar. Losse nummers 30 cents.

Leden en donateurs van het Instituut ontvangen het weekblad gratis.

De verdere publicaties van het Instituut uitgaande ontvangen de abonné's, leden en donateurs kosteloos, voor zoover daaromtrent niet anders wordt besteld.

Advertentiën f 0,35 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: *Nijgh & van Ditmar's Uitgevers-Maatschappij, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage.*

10 NOVEMBER 1919.

De verruiming van de geldmarkt heeft de afgelopen week aanvankelijk geen voortgang gemaakt. In het begin der week toonde de prolongatierente eerder een neiging tot stijgen, zoodat Donderdag weder 5 pCt. genoteerd werd. Toen was echter aan de grootste geldvraag voor de maandwisseling voldaan en kon de notering tot 4 pCt. terugloopen. In de notering van particulier disconto kwam weder geen verandering. Prima papier kon den eenen dag iets gemakkelijker en den anderen dag weder iets moeilijker voor 4 à 4½ pCt. plaatsing vinden.

In den weekstaat van de Nederlandsche Bank kwam een lichte verbetering. De beleeningen liepen met ruim 13 millioen terug, de biljettenomloop werd circa 10 millioen kleiner en de rekening-courant-saldi van anderen vermeerderden met bijna 9 millioen. De binnenlandsche portefeuille daarentegen werd enkele millioenen grooter. Dit werd veroorzaakt doordat de regering 2 millioen promessen direct bij de Bank disconteerde. Bovendien nam zij in rekening nog ruim 8 millioen op.

* * *

Deze week bereikten de markten wederom een nieuw laagtepunt. Woensdag werd 7.12½ genoteerd, nadat voor 7 en naar men zegt ook voor 6.90 verhandeld was. De volgende dagen was de stemming iets beter en hoewel het aanbod toen juist zeer groot was, werd het tot stijgende koersen uit de markt genomen, zoodat weder voor 7.65 verhandeld werd. Later zakte de koers weer in, maar bleef toch vrij vast op omstreeks 7.40 à 7.50. Ook Parijs was weder sterk aangeboden en werd voor 29.10 à 29.25 verhandeld.

* * *

De Bank van Engeland heeft, in navolging handelende van den maatregel, in Amerika genomen, haar disconto verhoogd van 5 tot 6 pCt.

DE INTERNATIONALE LUCHTVAART-
CONVENTIE.

De tekst der conventie tot regeling van het internationale luchtverkeer, waaromtrent reeds verscheidene malen bericht was, dat zij door de Geallieerden en Geassocieerden in Parijs was vastgesteld en onteekend, is als Engelsch witboek verkrijgbaar gesteld en ligt thans voor ons.

Dit allernieuwste verdrag is zeker gewichtig genoeg om er alle aandacht aan te schenken. Het internationale verkeer in het algemeen is een van de belangrijkste problemen van de moderne samenleving; de luchtvaart zal, indien zij werkelijk als verkeersmiddel bruikbaar blijkt te zijn, het internationale verkeer op zoo gansch andere grondslagen dan tot dusver volbrengen, dat het geheele verkeer ongetwijfeld daarvan den terugslag zal ondervinden. Groote bewegingsvrijheid, snelheid, moeilijke overheidscontrole, deze factoren zullen de houding van de overheid tegenover het luchtverkeer beheerschen en naar het ons voorkomt leiden tot een zeer groote verkeersvrijheid in de lucht en als gevolg daarvan ook te land en ter zee. De regeling van het internationale luchtverkeer zal zich in deze richting moeten bewegen en ongetwijfeld is dit ook de bedoeling van de samenstellers van de conventie geweest, aangezien art. 23 van het Volkenbondsverdrag aanstuurt op zoo groot mogelijke algemeene verkeersvrijheid. Mochten er dus

nog eenige belemmerende bepalingen in de conventie blijken voor te komen, dan zullen deze ongetwijfeld gedoemd zijn vroeg of laat te verdwijnen.

Evenals het Volkenbondsverdrag is deze conventie tot stand gekomen zonder medewerking van centralen en neutralen en dezen zullen vermoedelijk ook niet veel kans hebben wijzigingen aan te kunnen brengen alvorens zij zijn toegetreden. Niet-toetreding plaatst een staat feitelijk buiten het internationale luchtverkeer; zoo er geen zeer groote bezwaren tegen den inhoud van het verdrag bestaan, zal dan ook toetreding ten eerste moeten worden aanbevolen, zij het ook met aanwijzing van de eventueel wenschelijk geachte wijzigingen. Het is dus bij beoordeeling van het verdrag van groot belang alle aandacht te wijden aan de mate van belangrijkheid van eventuele bedenkingen, met name aan de vraag, of er bedenkingen van dien aard zijn, dat zij toetreding onmogelijk maken of ten aanzien waarvan opheffing althans beproefd dient te worden, voordat Nederland zich bindt.

Gelukkig kunnen wij beginnen met als algemeen oordeel te vermelden, dat dit verdrag een zeer gunstigen indruk maakt. Vooreerst wat den vorm betreft. Hoewel het verdrag iets meer in details treedt, dan ons op het oogenblik noodzakelijk voorkomt, wekt het toch nergens den indruk van overlading en het is helder en overzichtelijk ingedeeld en gesteld.

Wat den inhoud betreft, het geeft in het algemeen blijk van een juist inzicht in de eischen van den Staat en de openbare veiligheid eenerzijds, de luchtvaarders anderzijds. Allereerst zij hier de aandacht gevestigd op de vastgelegde beginselen, die onze volle instemming hebben.

Souvereiniteit, verkeersvrijheid, gelijkheid.

Met voldoening kunnen wij constateeren, dat de regeling rust op den gezonden grondslag van de soevereiniteit van den grondstaat. Wat ter waarborging van de vereischte verkeersvrijheid noodig is, geschiedt derhalve als soevereiniteitsdaad; buiten de aangegeven beperkingen blijven de Staten volkomen soverein.

De erkenning van de soevereiniteit van den Staat over de luchtruimte, boven zijn gebied gelegen, waarover vóór den oorlog nog gestreden werd, maar die door den oorlog hoe langer hoe zekerder werd, is in de meest uitdrukkelijke termen vooropgesteld, op den voet gevolgd door de verplichting, het vreedzame internationale luchtverkeer toe te laten, op welke verplichting weer eenige uitzonderingen genoemd zijn; de afzonderlijke staat kan n.l. verbieden: het luchtverkeer door bepaalde zonen, het vervoer van bepaalde artikelen, terwijl hij van het binnenlandsche personen- en goederenvervoer alle vreemde luchtvaartuigen kan uitsluiten. Voor oorlogstijd is uitdrukkelijk volledige vrijheid van handelen voorbehouden, en militaire luchtvaartuigen mogen de grenzen van een anderen Staat niet overvliegen zonder speciale permissie, terwijl post- en douane-luchtvaartuigen aan regelingen van Staat tot Staat zijn overgelaten.

In de tweede plaats zij vermeld, dat het verdrag alle aandacht schenkt aan het beginsel van gelijkheid, eenerzijds tusschen de verschillende vreemde nationaliteiten en anderzijds tusschen eigen en vreemde luchtvaartuigen. Zelfs is b.v. bepaald, dat voor het gebruik van de landingsplaatsen niet voor de luchtvaartuigen van eigen nationaliteit een ander tarief mag worden berekend dan voor vreemde.

Inschrijving, nationaliteit.

De luchtvaartuigen zullen in registers worden ingeschreven, wat slechts in één staat tegelijk geldig zal kunnen geschieden. Voor de nationaliteit van het luchtvaartuig zal beslissend zijn de plaats van inschrijving.

Contrôle, papieren.

Er zal contrôle zijn op de luchtwaardigheid van de luchtvaartuigen en de geschiktheid van de beman-

ning; behalve de noodige scheepspapieren betreffende de reis en het vervoer, moeten de bewijzen van luchtwaardigheid en geschiktheid aan boord zijn en bij opstijging en landing getoond worden; mits regelmatig verleend, worden zij in de overige Staten zonder meer erkend. Doortrekkende luchtvaartuigen kunnen zoo noodig tot landen gedwongen worden. Alle luchtvaartuigen moeten de kenmerken van nationaliteit en inschrijving dragen.

Draadlooze-telegraphietoestellen.

Voor openbare verkeerstoestellen van eenigen omvang (met plaatsruimte voor ten minste 10 passagiers) wordt het aan boord hebben van een toestel voor draadloze telegraphie in principe verplichtend gesteld. De Internationale Commissie zal deze verplichting kunnen uitbreiden tot andere toestellen.

Competentie.

Ten aanzien van handelingen aan boord van het luchtvaartuig in de lucht is blijkbaar uitgegaan van het beginsel, dat het recht en de jurisdictie van den grondstaat hierbij slechts van toepassing behooren te zijn voor zoover het belang van den Staat zulks eischt. Competent is de grondstaat waar het betreft in de eerste plaats inbreuk op luchtverkeersreglementen, op voorschriften van algemeene veiligheid, op militaire of douanevoorschriften en voorts, indien in zijn luchtgebied een misdrijf aan boord van het luchtvaartuig is gepleegd tegen een van zijn onderdanen en het luchtvaartuig op diezelfde reis op zijn gebied landt.

Verboden vervoer, beslag.

Een beschermende bepaling tegen vreemde luchtvaarders vindt men in het verbod om ontplofbare stoffen, munitie en vuurwapenen in het internationale verkeer mede te voeren; een bescherming daarentegen van de luchtvaarders in de bepaling, dat op het luchtvaartuig onderweg geen beslag mag worden gelegd op grond dat het een inbreuk zou vormen op een wettelijk ingeschreven teekening, model of octrooi.

Internationale commissie.

Ten slotte mag hier genoemd worden de instelling van een internationale permanente commissie, die voor het noodige contact tusschen de verschillende verdragsmogendheden zal hebben te zorgen en voor de voorbereiding van de perfectioneering van de internationale regelingen, terwijl een slotbepaling de aandacht vestigt op het groote belang van meteorologische mededeelingen, kaarten, oriënteringskentekenen en draadloze telegraphie voor de luchtvaart.

Hiermede is in zeer groote trekken het voornaamste van het vele goede van het verdrag aangestipt. Enkele bedenkingen er tegen mogen echter niet verzwegen worden.

Overwinnaarsbepalingen.

Vooreerst draagt ook dit verdrag het stempel van den overwinnaar in verscheidene bepalingen:

1°. De toetreding is voor de Centralen moeilijker dan voor de andere Staten.

2°. De stemmenverdeling in de permanente commissie is zoodanig, dat de vijf groote mogendheden samen minstens één stem meer hebben dan al de andere samen.

3°. Niet-deelnemende Staten zijn uitgesloten van het luchtverkeer in het luchtgebied van de wel-deelnemende Staten.

Het valt te betreuren, dat deze bepalingen zijn opgenomen, al zijn zij niet alle even ernstig.

De eerstgenoemde bepaling, de verzwaring van de toetredingseischen voor de Centralen, zal waarschijnlijk in werkelijkheid niet zoo heel veel beteekenen, althans geen werkelijk beletsel voor hun toetreding wezen, en zal bovendien haar beteekenis verloren hebben, zoodra die Staten eenmaal toegetreden zijn. In dit verband zal vooral ook de houding van den Volkenbond tegenover de Centralen niet zonder beteekenis zijn. Is deze houding gunstig, dan zal toelating tot beide,

Volkenbond en luchtvaartconventie, vermoedelijk wel tegelijk en spoedig geschieden. Is zij ongunstig, dan wordt de ondertekening van deze uitzonderingsbepaling voor neutralen ernstiger.

De onder 2°. genoemde bepaling, de ongelijkheid van stemmen in de permanente commissie, is van blijvenden aard. Of zij als een ernstig bezwaar moet gelden, hangt voornamelijk af van wat aan de commissie is opgedragen. Voor het meerendeel bestaan haar werkzaamheden uit bureauwerkzaamheden, waarbij het stemmenoverwicht van geen belang hoegenaamd is. Zoo zal zij volgens de speciaal gestelde opdrachten dienst doen als tusschenpersoon tusschen de verdragsmogendheden; zij zal mededeelingen en gegevens, met het verdrag en de luchtvaart in het algemeen samenhangende, verzamelen en mededeelen, wijzigingsvoorstellen voorbereiden, advies geven, zij zal in één woord het bureau zijn van wat men de luchtvaartunie zou kunnen noemen. Daarnaast vervult zij een taak, waarbij alle Staten belang hebben en de ongelijkheid van stemmenaantal niet goed verklaarbaar is, en wel een wetgevende en een rechtsprekende taak.

Wat de wetgevende functie betreft, zal de commissie een grooten invloed hebben op de totstandkoming van wijzigingen van de conventie. Over wijzigingsvoorstellen zal zij n.l. beraadslagen, en wordt een voorstel gesteund door tweederden van het stemmenaantal, dan wordt het ter aanneming aan de verdragsmogendheden aangeboden, wier officiële goedkeuring het behoeft om van kracht te worden. Ten slotte moeten dus alle Staten medewerken om een wijziging mogelijk te maken, maar hoewel het hier blijkbaar om meer dan enkel ratificeren gaat, blijkt niet, dat na de beraadslaging in de commissie aan een verdere, nu definitieve discussie gedacht is, welke toch in vele gevallen wel gewenscht kan zijn om tot eenstemmigheid te komen. Deze discussie zou ook daarom gewenscht zijn, omdat allen daaraan op gelijken voet zouden deelnemen en omdat daarmee de commissie-beraadslaging dan meer het karakter van voorbereiding zou hebben, waarbij de stemmenongelijkheid minder telt.

Waar het gaat om wijziging van de bijlagen van het verdrag is de officiële aanneming door de verdragsmogendheden niet noodzakelijk. Drievierden van de stemmen in de commissie en mededeeling aan de verdragsmogendheden is voldoende. Hier is de commissie met ongelijke grootheden dus oppermachtig, en de ongelijkheid schijnt daarbij dus ongewenscht. Vooral klemt dit, nu de bijlagen o.a. de geheele douaneregeling, waaronder zeer principieele bepalingen, bevatten.

De rechtsprekende functie van de commissie bestaat in het arbitreeren in geval van meeningsverschil ten aanzien van bepalingen van de bijlagen. Dit sluit dus aan bij de bevoegdheid tot wijziging van de bijlagen en de ongelijkheid is hier evenzeer ongewenscht.

Hetzij de samenstelling, hetzij de taak van de commissie zal, naar het ons voorkomt, veranderd moeten worden. Wijzigt men de taak zoodanig, dat de commissie uitsluitend bureau- en voorbereidingswerk verricht, dan zou de samenstelling weliswaar zoo kunnen blijven, maar dan komt het ons toch voor, dat de commissie dan niet meer dan een soort dagelijksch bestuur zou behoeven te zijn en uit een zeer klein aantal personen zou kunnen bestaan, hetgeen aan een vlotte afwerking ten goede zou komen. Daarnaast zouden dan periodieke vergaderingen van vertegenwoordigers van de verdragsmogendheden moeten plaats vinden.

De derde overwinnaarsbepaling, de uitsluiting van het luchtverkeer van wie niet tot de conventie behoort, is de ernstigste. Wij noemen het een overwinnaarsbepaling, omdat zij kennelijk tegen de Centralen gericht lijkt. Is dit werkelijk de bedoeling, dan zal zij haar scherpste verliezen, wanneer de houding van de geallieerden ten aanzien van de toetreding gunstig is. Maar zolang dit niet zeker is, is

dit een factor, waar Nederland niet op steunen kan. En Nederland heeft er niet het minste belang bij, luchtvaartuigen van de Centralen buiten de grenzen te houden, en zal dus deze uitsluiting moeilijk kunnen accepteren.

Mocht de bepaling niet tegen de Centralen gericht zijn, dan verdient zij eveneens afkeuring. Tegenover luchtvaartuigen van niet-toegezreden Staten zal men allicht veel voorzichtiger zijn, zij zullen niet van de voorrechten volgens de conventie genieten, zij zullen aan verscherpte maatregelen ten behoeve van de algemeene veiligheid blootstaan, maar iedere staat moet voor zich weten of hij ze al of niet wil toelaten.

Gezien de moeilijkheden van controle, zal de in het verdrag vastgelegde uitsluiting ook zeker tot feitelijke moeilijkheden en gevaar opleverende incidenten aanleiding kunnen geven en zodoende een gevaar voor het internationale luchtverkeer worden.

(Wordt vervolgd). Mr. J. F. LYCKLAMA à NIJHOLT.

NIEUWE BELASTINGEN OP JAVASUIKER. INDISCHE BEGROTING VOOR 1920.

De Indische begroting voor 1920 sluit, voor zoover betreft den *gewonen*-dienst, met een klein overschot. Dit resultaat hoopt men te bereiken door versterking der inkomsten met f 60.8 miljoen, te verkrijgen van nieuwe heffingen. De opbrengst der gewone middelen is niet veel hoger gesteld dan de raming voor 1919, welk dienstjaar volgens de raming op den *gewonen* dienst met een tekort van f 59 miljoen sluiten moest. Blijkens pag. 7 der M. v. T. op de ontworpen begroting-1920 vallen die ontvangsten echter mede met bijna f 40 miljoen (w.o. alleen de belastingen f 26 miljoen), terwijl de raming der gewone uitgaven slechts wordt overschreden met f 3½ miljoen, zoodat ten slotte de dienst 1919 met medevallen ongeveer f 36 miljoen en het tekort moet worden teruggebracht tot f 22 miljoen. Het is van belang dit te constateeren, omdat wel mag worden aangenomen, dat, ook al brengen de nieuw in te voeren heffingen niet meer op dan de geraamde f 60,8 miljoen, de gewone dienst van 1920 met een zeer aanzienlijk batig slot zal afsluiten. Vermoedelijk zal dus blijken, dat men de nieuwe belastingen niet noodig had, althans niet in haar geheel, om dien dienst te doen sluiten.

Laten wij thans de nieuw in te voeren belastingen nader beschouwen, waarbij schrijver dezes zich bepaalt tot de twee nieuwe belastingen, die op de suikerindustrie zullen worden gelegd.

Men vindt ze onder nos. 18e en 21 der wet op de Middelen in Ned. Indië; de suiker zal hebben bij te dragen in een nieuw te heffen uitvoerrecht op diverse producten (welk recht echter, wat de suiker betreft, geheven zal worden in den vorm van een speciale winstbelasting ten laste van den producent) en er zal een tijdelijke suikerbelasting worden geheven. Wij kunnen voorloopig alleen de laatste behandelen, omdat de Regeering verklaart geen nadere inlichtingen te kunnen verstrekken omtrent den maatstaf van eerstbedoelde heffing. Alleen kan uit de cijfers der begroting worden opgemaakt, dat de suiker haar aandeel zal hebben te dragen in een permanente belasting, die per jaar f 30 miljoen moet opbrengen. Veel meer zegt de Memorie van Toelichting er niet van. Wij behandelen dus thans slechts:

De tijdelijke suikerbelasting.

De motiveering dier belasting (op 112 der M. v. T.) is eenvoudig: „Met het oog op de hoge winsten, die „in het jaar 1919 met de suikercultuur zullen worden „behaald, komt het gewenscht voor een bijzondere „belasting te heffen van de suikerondernemingen in „Indië.”

De belasting zal volgens de voorstellen der Regeering f 0,50 per pikol bedragen en bij een oogst van 19 miljoen pikol wordt een opbrengst geraamd van f 9½ miljoen.

De rechtvaardiging van deze heffing is al zeer ongelukkig en is een treffend voorbeeld van het gebrek aan systeem, dat bij de Indische belastingheffing voorzit.

De fiscus bespeurt in den loop van een jaar, dat een zekere industrie voor haar product goede prijzen maakt; fluks wordt een plan bedacht, om die winst nog eens extra te belasten. Want de extra-winsten, die met Indische producten gemaakt worden, worden reeds belast met de zeker niet geringe heffing van 30 pCt. oorlogswinstbelasting, terwijl hetgeen er overblijft door de inkomstenbelasting en, voor zoover naamlooze vennootschappen ten deze belastingplichtig zijn, door de overwinstbelasting wordt getroffen.

Het systeem om een of meer bijzondere Indische industrieën met speciale heffingen te belasten, werd het eerst toegepast in 1906 door Minister Fock, die een progressieve belasting op de Javasuiker legde¹⁾ en de Deli-tabak extra belastte. Er was toen wel iets voor te zeggen om tot dien maatregel over te gaan. In Indië bestond geen algemeene inkomstenbelasting en de fiscus had dringend geld noodig. Niettemin heeft deze belasting in de beide Kamers der Staten-Generaal heftige oppositie verwekt. Het waren vooral de leden der Tweede Kamer Pierson en Bos, die hun bezwaren tegen het heffen van zulke speciale belastingen zwaar lieten wegen. Pierson stemde alleen voor, toen de Minister uitdrukkelijk had verzekerd, dat hier niet de regel zou gelden „ce n'est que le provisoire qui dure” en men zeker kon zijn, dat voor Ned.-Indië een algemeene inkomstenbelasting spoedig zou worden ingevoerd en de speciale belastingen op suiker en tabak alsdan zouden worden ingetrokken en de heer Bos sloot zich hierbij aan (zie Hand. Tweede Kamer d.d. 30 November 1905). Welnu, die algemeene inkomstenbelasting is met bekwamen spoed door Minister Fock ingevoerd en de veroordeelde speciale belastingen werden tegelijk ingetrokken.

Inderdaad hebben zulke speciale belastingen, uitsluitend gegrond op het feit, dat een bepaalde industrie in eenig jaar meer verdient dan gewoonlijk iets zeer hinderlijks. Vooreerst is de groote fout, dat men bij zulke belastingen (de heer Bos wees er in 1905 reeds op) zich blind staart op de resultaten van een enkel jaar of van een paar jaren en niet tot grondslag neemt het gemiddelde der inkomsten over een zeker aantal jaren. Hoezeer de opbrengst van de Javasuiker in het eene jaar van het andere verschilt, zal straks nader worden aangetoond. Maar bovendien kleeft aan dit systeem van belasten de groote fout, dat men slechts een greep doet uit belastingsschuldigen en er zich toe bepaalt juist diegenen te treffen, die met hun winsten het openhartigst zijn en daardoor het gemakkelijkst zijn te bereiken. De naamlooze vennootschappen worden daartoe bij voorkeur aangegrepen en onder die naamlooze vennootschappen dezulke, die suikerfabrieken exploiteeren, omdat haar bedrijf als in een glazen kast huist. In zijn adres aan den Directeur van Financiën over de andere hiervoren genoemde als permanent gedachte extra-belasting op uitvoerproducten w.o. de suiker, heeft het bestuur van het Alg. Syndicaat van suikerfabrikanten van Ned.-Indië, die openbaarheid treffend geschetst: „De Directeur van Financiën heeft bij de discussie in den Volksraad „over het begrootingsontwerp 1920 omtrent de suikerindustrie opgemerkt: „in 4 of 5 regels kan men „precies uitrekenen hoe groot de winst wel is.” Inderdaad is nauwelijks een tweede industrie denkbaar „met zulk een volkomen openbaarheid van gegevens; „het Binnenlandsch bestuur kent door de grondhuurbepalingen elke bouw grond, die wij beplanten; de „spoorwegmaatschappijen kennen elk pikol suiker,

¹⁾ Het belasten van verzamelindustrieën als mijnbouw, petroleumindustrie en dergelijke blijft hier buiten beschouwing. Zij nemen iets waardevoels uit den bodem, dat niet wordt vervangen, terwijl de landbouwindustrieën niets uit den bodem halen, dat niet door de natuur wordt geremplaceerd.

„dat we afvoeren; onze statistici publiceeren van „bijna elke fabriek het rietgewicht, het rendement, „het suikergehalte van alle sappen en de hoeveelheden „der geproduceerde suikers; de dagbladen vermelden „de marktprijzen en de verkoopen; en onze verkooporganisatie publiceert de verkochte hoeveelheden en „de bedongen sommen compleet en nauwkeurig.”

Niettegenstaande die groote openbaarheid, waarin de suiker trouwens een eer stelt, schijnt de werkelijke economische positie van de industrie vrijwel onbekend. In den Volksraad heeft o.a. het lid Cramer gezegd: „in de ongeveer 18 jaren, dat ik in Indië ben, „is het over het algemeen vrij goed gegaan met de suiker.” Hij zegt er niet bij, dat die industrie van 1885 tot 1902 bijna voortdurend met den dood heeft geworsteld; dat 17 jaar geleden in 1902 de oogst werd verkocht voor gemiddeld f 5,31 per pikol en dat in de 10 jaren van 1902 tot 1911 de prijzen bedroegen resp. f 5,31 f 5,92, f 6,13, f 7,31, f 6,27, f 6,27, f 6,82, f 6,93, f 7,69 en f 7,74. Nauwelijks had de noodlijdende prijs van beneden f 6 of iets daarboven per pikol plaats gemaakt voor een toenmaals winstgevend prijs van f 7,31, of de extra-belasting van 1906 kwam haar deei opeischen. Men ziet nu weder precies hetzelfde gebeuren. Nauwelijks bereikt de suikerprijs een hoog niveau of de Regeering grijpt dit aan om een extra-belasting op de suiker te leggen, ongeacht het feit, dat de oorlogswinstbelasting gehandhaafd blijft en men dus van die „O.W.” reeds behoorlijk betaalt. De suiker bracht over 1919 voor de fabrikanten dooréén f 16 per pikol op. Dit is inderdaad een hooge prijs en het is billijk, dat de Staat van dien voorspoed medegeniet. Naar het ons voorkomt is aan dien eisch der billijkheid reeds ruimschoots voldaan, ook zonder dat de Staat nog eens extra-belastingen gaat heffen. Wat toch hebben de gezamenlijke houders van de aandelen in eene suikeronderneming alzo te betalen, voordat zij van die buitengewone winsten genieten?

De Directeur van Financiën heeft een berekening hieromtrent gemaakt, die echter nog dient te worden aangevuld. De Directeur berekent:

oogst 1919, groot 20 mill. pikols ad f 16 p.p.	f 320.000.000
kostprijs f 7½ p.p.	„ 150.000.000
	winst ..... f 170.000.000

belastingen:	
Indische inkomstenbel. 4 pCt.	f 6.800.000
overwinstbelasting 8 pCt. over	
f 145 miljoen	„ 11.600.000
O.W.-belasting	„ 40.800.000
extra suikerbelasting f ½ p.p.	„ 10.000.000
	f 69.200.000

of 40,7 pCt. van de winst.

Wat er overblijft komt nu echter volstrekt niet in de zakken der aandeelhouders, personeel en bestuur terecht zonder dat de fiscus er zijn deel van vordert. Men oordeele:

stel vinsttaandeel ondernemingspersoneel 15 pCt. dan is bij een nettowinst van f 170 miljoen de brutowinst geweest f 200 miljoen, waarvan dus het personeel toekomt 15 pCt. of f 30 miljoen. Hiervan kan als O.W. worden aangemerkt ¼ of 24 miljoen, waarvan in verband met franchise tot ¼ of 3000, belastbaar f 20 miljoen, waarvan O.W.-belasting 30 pCt. .... f 6.000.000

Indische inkomstenbelasting vordert van dat personeel 5 pCt. over f 24 miljoen ..... „ 1.200.000 aannemende, dat alle maatschappijen en alle aandeelhouders in Nederland gevestigd zijn, en f 170 minus f 69,2 miljoen voor uitkeering in aanmerking komt; dat verder van die f 100 miljoen 85 pCt. aan aandeelhouders en 15 pCt. aan de besturen komt, dan is te betalen:

door aandeelhouders:	
dividendbelasting 9,05 pCt. van f 85 miljoen	f 7.692.500, waarvan maatschappijen met
bedrijf in Indië ¼	„ 2.564.000
door tantiëmetrekkers:	
tantiëbelasting 7,85 pCt. van f 15 miljoen	„ 1.177.000
met opcenten	„ 10.941.000

Hierdoor wordt het pCt. der belasting reeds op 47 pCt. gebracht. De belastingen zijn hiermede nog niet alle uitgeput. Immers ook de gemeente in Nederland vraagt haar deel, stel $7\frac{1}{2}$ pCt. over f 100 miljoen ..... f 7.500.000 en eindelijk vraagt de Nederlandsche fiscus rijksinkomstenbelasting met opcenten ad 6,65 pCt. .... „ 6.650.000 terwijl nog de verdedigingsbelasting II (die progressief is) gemiddeld 5 pCt. opeischt, dus nog ..... „ 5.000.000

f 19.150.000

Dit bedrag gevoegd bij de door den Directeur van Financiën berekende belastingen in Indië ..... f 69.200.000 de straks berekende belasting ad ..... „ 10.941.000

„ 80.141.000

f 99.291.000

zoodat de suiker in het geheel van de gemaakte buitengewone winst 64 pCt. (zegge vier-en-zestig procent) aan belasting betaalt! Zelfs wanneer men eenige correctie noodig acht, omdat van het resteerende winstaandeel van f 100.000.000, waarover diverse belastingen door ons zijn berekend, betaaldé belastingen mogen worden afgetrokken, dan nog is de belasting zoo enorm hoog, dat zooals de Directeur van Financiën het uitdrukte: „een belasting van 69,2 miljoen is veel, is genoeg.”

Men zou hieraan kunnen toevoegen: „een belasting van bijna f 100 miljoen, gelijk aan 64 pCt. van de winst, is te veel, is exorbitant.”

Dit neemt niet weg, dat de Volksraad een motie heeft aangenomen, luidende:

„De Volksraad, overwegende, dat door den staat of de gemeenschap te weinig voordeel verkort getrokken van de groote winsten, welke woorden verkregen in verschillende industrieën, zooals de petroleum- en de suikerindustrie, hetgeen o.a. blijkt uit de begrooting van Ned. Indië voor het dienstjaar 1920, spreekt de ernstige hoop uit, dat de Regeering, hetzij door aanzienlijke verhooging van de petroleum- en de tijdelijke suikerbelasting, hetzij door aanzienlijke verzwaring van de oorlogswinstbelasting of door een daarmee overeenkomende belasting de gemeenschap in meerdere mate van bedoelde winsten zal doen profiteren dan tot nu toe het geval is geweest.”

Of de Staat al dan niet genoeg van een industrie weet te halen is natuurlijk een quaestie van appreciatie; de Directeur van Financiën zeide: „Het is genoeg” en waarlijk van de winsten, met een industrie in een geheel exceptioneel jaar verkregen 64 pCt. voor de gemeenschap te naasten, is inderdaad meer dan genoeg.

Het is dan ook maar gelukkig, dat het Opperbestuur geen gehoor heeft gegeven aan de lokstem van den Volksraad om de extra-belasting van 50 cts. per pikol suiker in 1919 verkregen, nog eens te verhoogen. De heer Talma, de meergenoemde Directeur van Financiën, heeft de motie van den Volksraad dan ook krachtig bestreden, omdat hij wel begreep, dat hetgeen door den Volksraad verlangd wordt, uit onzuivere bron spruit. „Het is,” zoo zeide hij, „een „averechtsch begrip, dat men hetgeen door eigen vlijt, „arbeid en geestkracht op eerlijke wijze werd verkregen, niet als in de eerste plaats voor zichzelf ver- „kregen zou mogen beschouwen. Aldus wordt de waar- „heid uit het oog verloren, dat, wil men een natie „economisch sterk en weerbaar maken, moet worden „bedacht, dat 's menschen stoffelijk streven dan tot „het hoogste wordt opgevoerd als men de maatschap- „pelijke waarde erkent van gezond eigenbelang en „rekening houdt met het verschijnsel, dat de mensch „in het algemeen slechts zijn volle kracht geeft, als „hij daarmede eenige welvaart kan hereiken, waarvan „hij onder bescherming der wet genieten kan.”

Het komt ons voor, dat door de lasten, door deze extra-belasting van f 9½ miljoen op de suiker te leggen de grens vrijwel bereikt is en het is dan ook te hopen, dat de Kamers der Staten-Generaal zich door de motie van den Volksraad, evenmin als Mr. Talma,

van de wijs laten brengen en de suiker niet nog zwaardere lasten zullen gaan opleggen. Trouwens de Volksraad gevoelt ook wel, dat er aan het systeem hier extra-lasten, op enkele industrieën gelegd, iets hapert, dat daarmede het rechtsgevoel niet bevredigd wordt. „Verhoog de O.W.-belasting, of verzin een daarmede overeenkomende belasting,” zegt de Volksraad, „waardoor de gemeenschap meer van die groote winsten profiteert.”

Straks werd reeds opgemerkt, dat die speciale belastingen iets hinderlijks hebben, omdat men ziet, hoe de industrie in haar glazen huis onmiddellijk wordt aangepakt, maar al degenen, die van haar arbeid ten slotte wellicht nog veel meer profiteren dan zij zelve, vrij uitgaan. De suiker van 1919 werd, zooals gezegd, voor f 16 dooreen verkocht, d.w.z., dat de verkooporganisatie der producenten dien prijs dooreen verkregen heeft. Maar het is overbekend, dat diezelfde suiker tot zelfs f 40 per pikol is opgelopen en tal van tusschenpersonen schatten aan die transacties hebben verdiend. Het ligt zoo voor de hand, zou men zeggen, om waar in 1908 de belofte van 1906 werd ingelost en met tenietdoening van de in 1906 als verwerpelijck erkende speciale belastingen op suiker en tabak de algemeene inkomstenbelasting werd ingevoerd, die algemeene belasting te verhoogen, wanneer de behoeften van den Staat dit noodig mochten maken.

Noch in de discussiën in den Volksraad, noch in de M. v. T. op de Indische begrooting vindt men ten slotte ook maar één steekhoudend argument, waarom die zoo aangewezen methode niet gevolgd werd. De Directeur van Financiën was van oordeel, dat dan die algemeene belasting zoozeer moest worden opgedreven, dat een ieder er schande van zou roepen. „Wat zou men wel zeggen,” zeide hij, „als we eens 20 pCt. inkomstenbelasting moesten vorderen?” Diezelfde hoofdamtenaar ziet er echter geen been in voor de heffing der andere hierboven bedoelde permanente suikerbelasting een schaal voor te stellen, welke tot 24 pCt. van de winst zou oploopen! De Regeering meent, dat men nu eenmaal in Indië geen voldoende personeel heeft om dergelijke algemeene belastingen behoorlijk te regelen en te innen; er gaan te veel belastingenschuldigen door de mazen! Mag dit, vragen wij, een reden zijn om enkele industrieën, wonende in hun glazen huizen, te laten betalen voor de anderen, die door list zich aan hun belastingbetalingsplicht weten te onttrekken of die wegens gebrek aan personeel door de belastingautoriteiten niet worden achterhaald?

De suiker heeft tegen die belasting van f 0,50 per pikol op den oogst 1919 ten slotte geen bezwaar gemaakt, maar er zijn aan de eischen, die men haar stelt, grenzen en het mag verwacht worden, dat de meer bezadigde Nederlandsche wetgevende colleges die grens ruimschoots bereikt achten. Tevens mag verwacht worden, dat hetgeen in 1905 in de Tweede Kamer als goede belastingpolitiek werd aangemerkt ook thans nog als zoodanig gelden moet en men niet voortgaat met het maken van zijsprongen, die wellicht in enkele Europeesche Staten als gevolg van den oorlog konden worden gedoogd, doch in Indië geen zin hebben en door niets worden gerechtvaardigd.

Het is niet alleen met het oog op die speciale betrekkelijk geringe belasting ten laste van oogst 1919, dat de aandacht op het verkeerde systeem, dat men nu weder in Indië gaat huldigen, wordt gevestigd, maar, zooals in den aanvang dezes werkdag werd opgemerkt, de begrooting voor 1920 brengt nog andere nieuwigheden. Wordt de vaste belasting van f 0,50 per pikol aangekondigd als een tijdelijke bate voor 's Lands schatkist, de post van f 30.000.000 aan nieuwe uitvoerrechten wordt als permanent aangemerkt.

Op pag. 106 der M. v. T. vindt men de plannen der Regeering omtrent die belasting uiteengezet. Van de Javasuiker zal geen uitvoerrecht, maar een bijzondere

belasting geheven worden, die voor 1920 haar aandeel moet bijdragen in de genoemde f 30 miljoen. De Minister zegt op pag. 107 der M. v. T. nog niet te beschikken over de noodige gegevens, om over den maatstaf van heffing verder in bijzonderheden te treden.

Hoewel wij omtrent die plannen wel zijn ingelicht, meenen wij af te moeten wachten, wat de Regeering ter zake dezer belasting nog nader zal bekend maken. Wij komen dus hierop nader terug. J. W. RAMAER.

Den Haag, November 1919.

DE PRIJSPOLITIEK IN DE TYPOGRAFIE.

De heer Jos. van Wel schrijft:

Tu quoque, Brute?

Indien de sop de kool waard ware, zou men het alleszins begrijpelijk kunnen vinden Prof. Mr. J. A. Veraart deze historische vraag te hooren richten tot zijn opvolger in de leiding der Boekdrukkersorganisatie Mr. A. A. van Rhijn. Te meer begrijpelijk zou hij het vinden, die kennis genomen had van de wijze, waarop in nummer 200 van dit blad de prijspolitiek in de typografie door Mr. v. Rhijn wordt verdedigd.

Ons de geschriften van Prof. Veraart herinnerende, komt het ons voor, dat het voor dezen een geweldige désillusie moet zijn te lezen, dat „deze opvatting, — alsof de door Prof. Veraart verdedigde organisatie in het drukkersbedrijf is vastgelegd” — slechts ten deele juist is.

Alle contact met deze organisatie wordt goeddeels losgemaakt, waar Mr. v. Rhijn schrijft: „De overige maatregelen — dat zijn prijsopdriving tot de maximale waardeering(?), sluiting van het bedrijf, bedrijfsconcentratie, productiebeperking — vormen wel den grondslag van het systeem der economische bedrijfsorganisatie van Prof. Veraart, maar vinden voor de prijspolitiek van de bedrijfsorganisatie in de typografie geen toepassing.”

Terwijl verder de mededeeling: „Wij willen daarmee niet beweren, dat het aanbeveling zou verdienen een dergelijk prijstarief allerwegen in te voeren,” en wat er verder volgt, moeielijk anders dan als eene verloochening van het stelsel der economische bedrijfsorganisatie als zoodanig is te beschouwen.

„Dat is buitengewoon verblijdend en geruststellend voor allen, die zich met eene bestrijding van het stelsel der economische bedrijfsorganisatie hebben beziggehouden, maar voor Prof. Veraart is de désillusie te schrijnender, waar hij, die zich de economist, bij uitstek gezond-realistisch noemt, hier zal moeten constateeren, dat zijn „gezond” realisme slechts bestaat in de spiegelbeelden zijner eigen fantasie.

Als Prof. Aengenent het noodig vindt in de „Maasbode” van dezen morgen te verklaren, dat het R.-K. Bedrijfsradencongres „met het systeem Veraart niet de minste verwantschap” heeft en er in de boekdrukkersorganisatie geen atoom economische bedrijfsorganisatie is te vinden, dan mag men vragen, waar ter wereld is ze dan wel?

Dat is de geruststelling, die Mr. Van Rhijn ons heeft gebracht en die door Prof. Aengenent nog wordt versterkt. En het verblijdende schuilt hierin, dat men na zooveel maanden van zoo heftige en zoo algemeene critiek, wel mag verwachten, dat er niemand is in intellectueel Nederland, die Prof. Veraart wil bijspringen in de verdediging van zijn stelsel. In het wetenschappelijk milieu van Nederland staat Prof. Veraart absoluut geïsoleerd en ook in katholieken kring hebben de mannen der practijk in de afgelopen week, op het Hanzecongres te Breda, geweigerd het peetschap te aanvaarden bij den doop van het pas geboren wicht. En hoe heftig de geestdriftige vader ook de kerkpoort rammeide, hij werd tot de doopvont niet toegelaten, de deur bleef hermetisch gesloten, de Hanzemannen weigerden het aangeboden kind te aanvaarden als lidmaat hunner gemeen-

schap... En de professor is onverrichter zake met zijn schat huiswaarts gekeerd.

Met dit alles kan men het lot der economische bedrijfsorganisatie bezegeld achten. In een spanne tijds, korter dan zij noodig had om geboren te worden, is zij ten doode gedoemd. Dat zij ruste in vrede.

Het zal ons benieuwen of het lukken zal, haar, in de betere editie, die ons is toegezegd, nieuw leven in te blazen. Wat ons betreft, wij zijn zonder eenige hoop, vooral na de verdediging op het Hanzecongres, die al te weinig perspectieven opende.

Het is tekenend voor de mentaliteit, dat Mr. Van Rhijn, die de prijspolitiek in de typografie verdedigen komt, daartoe pas overgaat na haar van alle economische bedrijfsorganisaties metten in den breede te hebben vrijgepleit. Daarmee is dan tevens de onderwerpelijke quaestie van structuur veranderd en het debat overgebracht op een lager plan. Zij is afgezet van het breede voetstuk der algemeen economische beschouwing en overgeplant op dat der „typische Kleinmalerei”. Ondertusschen ook in deze kleinere structuur is de quaestie belangrijk genoeg, om over haar van gedachten te wisselen. Ik vind daartoe te gereeder aanleiding nu Mr. Van Rhijn wel zoo welwillend is te meenen, dat aan mijn oordeel „bijzondere waarde kan worden gehecht,” maar hij desnietemin van dat oordeel aan zijn lezers niet zooveel mededeelt als tot goed en volledig begrip der zaak wel dienstig ware. Want al zijn wij één van oordeel bij het objectief constateeren van het feit, dat de taktostanden in het boekdrukkersbedrijf voor een vijftien jaren verre van rooskleurig waren en dat er in menige drukkerij geen geld werd verdiend, niet één zijn wij bij het vaststellen der oorzaken, die dit verschijnsel hebben te voorschijn geroepen. En bij het beoordeelen der ter verbetering aan te wenden middelen staan wij diametraal tegenover elkander.

Mr. Van Rhijn maakt zich weinig bezorgd over de analyse van het geval. Hij hakt den knoop eenvoudig door en zegt, daar wordt naar onzen zin te weinig verdiend in de drukkerij, dus zijn de prijzen te laag. Aldus tot axioma nemend een praemisse, wier juistheid eerst te bewijzen ware. Afgezien van het feit, dat deze stelling logisch onaannemelijk is, is ons bezwaar tegen haar van tweeërlei aard. Van algemeen economischen en van meer bijzonder vakkundigen, van meer internen aard.

In algemeen economisch opzicht lijkt het ons een noodlottige dwaling te meenen, dat het voor de algemeene welvaart der maatschappij noodzakelijk of ook maar bevorderlijk is, dat er in de bedrijven „geld” verdiend wordt. Ware geld verdienen synoniem met welvaart verbreiden, de dividend kloppende trustkoningen en prijzen woekerende kartelmakers van onze dagen zouden moeten worden beschouwd als „de” weldoeners der menschheid en daarvan zijn wij — ook Mr. v. Rhijn — nog verre. Maar ook eene beschouwing van den algemeenen verschijningsvorm, waaronder de boekdrukkerij intreedt in de rij der bedrijven, zegt ons reeds, dat de bijzondere voorwaarden voor het behalen van ondernemingswinst bij haar slechts in zeer geringe mate aanwezig zijn.

Het is zelfs zeer de vraag of men hier in streng economisch wetenschappelijken zin wel van een onderneming spreken kan. Een betrekkelijk klein aantal inrichtingen van grooteren omvang moge kunnen voldoen aan de voorwaarden, die de definitie van onderneming stelt, de overgrote meerderheid der boekdrukkersbedrijven doet dit zeker niet en nadert meer het handwerk of als men wil, het kleinbedrijf. Het is een kostwinning, zegt de volksmond. In dit verband beschouwd, is de klacht der boekdrukkers, dat zij geen geld verdienen, zeker niet meer gerechtvaardigd, dan die der huisschilders, der timmerlieden of der schoenmakers, die met eenige knechts en wat werktuig de hun gedane bestellingen uitvoeren met

grondstoffen naar de behoefte van den dag, vaak uit de tweede of derde hand ingekocht, misschien zelfs door den besteller ter bewerking gegeven.

Juist al de marquante factoren, die in de werkelijke onderneming de kans op ondernemerswinst scheppen, ontbreken hier. Hier geen schatten der behoefte, geen werken voor de markt, geen woekeren met grondstoffen, geen risico's, maar een eenvoudige uitvoering van een bepaalden opgedragen last; nagenoeg gelijk de timmerman, die een tafel maakt en weinig meer dan de schoenmaker, die een paar schoenen te leveren krijgt.

Zelfs de grotere drukkerijen, de leveranciers van boeken en kranten en tijdschriften, laten zich met het commercieele gedeelte, den afzet van het product niet in. Het zijn boekhandelaars en uitgevers, die de risico's dragen en dus de winsten opstrijken, die uit een goed gedragen risico zijn te behalen. Ieder, die in zaken bekend is, weet maar al te goed, dat, uitzonderingen daargelaten, in het technisch gedeelte het geld verdienen niet zit, en zeker niet bij een bedrijf met zoo weinig geheim en zoo weinig eigen vinding als het boekdrukkersbedrijf. In het commercieele gedeelte zit de kneep. In het koopen der grondstof, in het plaatsen van het product en al wat daar tusschen ligt. Geen fabrikant beschouwt zijn taak als afgedaan, als hij het artikel gemaakt heeft. Dan heet de helft nog niet geschied. De afzet is de groote quaestie. Zie maar naar de reclamebladzijden van alle kranten en tijdschriften. Niet de fabrikant, maar de handelsman in den ondernemer verdient het geld. Wij willen volstrekt niet zeggen, dat de organisator van een bedrijf ook niet eens succes kan behalen door betere werkmethoden en door te woekeren met de grondstof. Wij willen alleen constateeren, dat deze man met die hoogere begaafdheid en dien grooteren ijver ook in het boekdrukkersbedrijf wel iets heeft bereikt.

Wij willen met deze redeneering ook volstrekt niet beweren, dat de doorsnee drukker zijn loon niet waard is. Hij heeft dit in overeenstemming met de maatschappelijke waarde van zijn prestatie altijd gehad en de ijverige en bekwame had het zelfs zeer ruim of nog iets meer. Maar als men de drukkers de meening gaat suggereeren, dat zij en nog wel allen, hun ondernemerswinst moeten binnenhalen, evenals andere bedrijven, die van geheel andere structuur zijn en onder geheel andere omstandigheden werken, dan is dat even dwaas, als dat men den handwerksman, den smid, die een paard beslaat of die de kachel komt zetten zou gaan wijsmaken, dat hij evengoed zijn dividend moet maken als de machinefabrikant of de bruggenbouwer.

Maar ik sprak daar van den ijverigen, bekwamen drukker en daarmee raakte ik het tweede punt van mijn objectie aan, de interne aangelegenheden van het vak. Wij moeten daarover wel spreken nu ook Mr. v. Rhijn heeft toegegeven, dat ook bij de oude prijzen, de goed renderende drukkerij er wel was. Al is het dus waar, dat de algemeene economische toestanden voor het drukkerijbedrijf geen exorbitante winstkansen scheppen, het is niettemin ook waar, dat de ijverige bekwame drukker en ook het goed geleide grootere bedrijf er wel gekomen is. De drukker, die zijn zaak begonnen is onder voorwaarden — behoefte aan drukwerk, beschikking over kapitaal en vakkennis — waaronder een bedrijf behoort begonnen te worden, heeft wel degelijk een goed stuk brood en ook wel eens iets meer gehad.

Zeker, de producent is zijn loon waard, maar dan toch even zeker alleen de producent, die in het productieproces daadwerkelijk iets presteert, en niet de beunhaas. En vooral in het drukkersbedrijf waren er velen — Mr. v. Rhijn heeft het nog niet ontkend — wier prestatie tot een minimum is beperkt, beunhazen in vakkennis en beunhazen in kapitaalcracht. En die liet de maatschappij wel eens vallen. 't Is haar recht en haar plicht.

Daar was menig drukker, die het maar eens pro-

beerde en dan lukte het niet altijd, om bij een bedrijf van anderhalven man en een paardenkop en een paar jongens op de pantoffeltjes rond te kuieren. Maar de drukker, die voorop stond in zijn bedrijf, gelijk de smid aan zijn werkbank, de schilder op zijn ladder en de schoenmaker aan zijn snijtafel of zijn stikmachine, die is er altijd wel gekomen, en van hen zijn er niet meer mislukt dan van de andere kleinnijveren.

En dan hoe menigeen, die wel zijn vak verstond, bezat niet de noodige kapitaalcracht om een bedrijf behoorlijk in te richten en werd een soort dwergdochter-bedrijf van persenfabriek of lettergieterij? Een meesterknecht, die eenige honderden guldens had bespaard en van een goeden vriend nog eenige honderden guldens wist los te krijgen, vond persenfabriek en lettergieterij bereid hem een drukkerij-installatie te leveren van evenveel duizenden als hij honderden bezat. Alle afbetalingen moesten uit de winsten van het bedrijf komen. En dan lukte het niet altijd om in drie, vier, vijf jaren zooveel te verdienen, dat geheel het geïnvesteerde kapitaal kon worden terugbetaald. Maar in welk bedrijf gelukt dat wel? Vooral in bedrijven, die evenveel kapitaal voor inrichting noodig hebben als hun jaarlijksche omzet bedraagt. Mag men nu zeggen, dat de consument, die weigert de besteding dezer misstanden te betalen, den producent heeft uitgebuit? Het is heel gemakkelijk onder het applaus der drukkers de maatschappij er van te beschuldigen, dat zij de drukkers niet voldoende betaalt, maar het is niet zoo gemakkelijk de beschuldiging te bewijzen. Het selectie-proces der vrije maatschappij is absoluut onmisbaar ter uitscheiding van de ziektestoffen in het bedrijfsleven. En als er nu in bepaalde bedrijven in een bepaald tijdperk een drukke uitscheiding plaats vindt, zal men tot het bestaan van veel ziektehaarden moeten concluderen.

In de anti-organisatieperiode waren alle drukkers er van overtuigd, dat zij zelf de oorzaak waren van de min benijdenswaardige positie, waarin velen hunner verkeerden en naar de filosofie van Tjil Uilenspiegel: „ze haten me, maar ik maak het er naar”, berustten zij in hun lot. Om de wantoestanden in eigen kring te verbeteren, daartoe waren de drukkers niet saam te brengen. Pas het prijstarief en de dwangmiddelen hebben de organisatie-idee vaardig gemaakt. Men heeft nu in het prijstarief het middel gevonden om de fouten van het eigen ik af te wentelen op den rug der gemeenschap. Daarom is het prijstarief een maatschappelijk kwaad. Het prijstarief gaat hiervan uit, dat de prijzen zoo hoog moeten zijn, dat alle drukkers er van moeten kunnen bestaan. De selectie wordt verhinderd en de maatschappij verplicht, de beunhazen met hun onderprestatie te onderhouden op het niveau, waarop alleen de „tuchtige” zakenman kan leven.

De boekdrukkersorganisatie durft het niet aan, of is er onmachtig toe, de fouten in het eigen bedrijfsleven te verbeteren en de zieke plekken uit te branden. Liever roept zij de broeders samen tot een strooptocht op de zakken van het publiek.

Mr. v. Rhijn wijst triomfantelijk op den meerderen welstand der drukkers. Ware deze welstand het gevolg van verbetering in de drukkerswereld, van het opvoeren van haar prestatie, wij zouden met hem juichen over deze winst aan productieve kracht voor geheel de maatschappij. Nu zij echter de beunhazen de beunhazen laat en geheel de triomf bestaat in het neerwerpen van de maatschappij om haar te dwingen de onderprestatie te bezoldigen, kunnen wij dit niet. Daar is verlies en geen winst.

Daar was een teveel aan drukkerijen tegenover de behoefte aan drukwerk. Dit kwaad wordt niet opgeheven door het prijstarief, integendeel het wordt er door bestendig. Uitzieken en natuurlijke selectie waren de natuurlijke middelen ter verbetering. Verkorting van den arbeidsdag, zonder prijsverhoging,

ware een uitstekend middel geweest om deze natuurlijke selectie te bevorderen. Verkorting van arbeidsdag met misschien nog sterkere prijsverhoging is eigenlijk maar fopperij. Niet werken als, we niet eten, dat hebben we eigenlijk nog nooit gehoeft. Maar de doorwerking der gezondmakende selectie wordt kunstmatig verhinderd met dit gevolg, dat de kanker steeds dieper invreest onder den schmink, die de wonde plek aan het oog van vakgenoot en leek onttrekt. Als ik me niet bedrieg, zijn de symptomen, die wijzen op een grooter worden van het kwaad, reeds waar te nemen. Het kwaad is ontstaan, toen door expansiedrift van persenfabriek en lettergieterij de smoutkast en de trappers werden geplaatst in de kelders van de achterbuurten der groote steden en in schuren en achterkamers op het platteland. Een dorp van een paar duizend zielen heeft zijn eigen drukkerij. Maar het kwaad wordt erger en grooter nu ook, boven alle vraag uit, het aanbod toe blijft nemen en zetmachine en rotatiepers afzakken naar de provinciestedjes. En evenals vroeger zoovele dwergbedrijfjes een kwijnend bestaan opleverden en uitvielen en om hen te behouden het prijstarief op peil moest worden gebracht, zoo zullen straks de dwergvennootschappen tot verhoging van het prijstarief nopen, omdat „zij nog niet verdienen”, omdat „de producent zijn loon waard is” en „van uitbuiting geen sprake mag zijn, zolang geen buitensporige winsten worden gemaakt”. Natuurlijk is geen van deze criteria houdbaar bij de beoordeeling van den rechtmatigen prijs, maar is het eenige en alles beslissende criterium dit, dat de prestatie in overeenstemming zij met de belooning. Het prijstarief dreigt het heele bedrijf topzwaar te maken en bergt grooter gevaar in zich, dan het selectieproces der vrije maatschappij, maar de drukkers willen daar niet aan denken. *Après moi le deluge.*

Het publiek voelt al deze dingen intuïtief — het is Mr. v. Rhijn niet ontgaan — en vandaar wellicht, dat hij zoo sterke pogingen aanwendt om het publiek te overtuigen van de rechtmatigheid van het prijstarief in de typografie. Hoe goedgelovig het publiek ook moge zijn, Mr. v. Rhijn loopt groot gevaar in dit pogen te falen. Waar immers het publiek op eene prijsaanvraag overal hetzelfde antwoord ontmoet, voelt het met een afspraak te doen te hebben, waartegenover het en zeer terecht een wantrouwende houding aanneemt, juist omdat het een afspraak is. Het controle-middel op den prijs is het publiek uit de hand geslagen en het staat voor eenzijdig, dat is willekeurig, vastgestelde prijzen.

Het eenige middel, waardoor het wantrouwen iets zou kunnen worden getemperd, zou zijn publicatie van het tarief, maar de geheimzinnigheid, die in vakkringen met het prijstarief wordt betracht, is wantrouwenwekkend en maakt de beste bedoelingen en pogingen van Mr. v. Rhijn waardeloos.

Helmond, 2 Nov. 1919.

JOS. VAN WEL.

AANTEKENINGEN.

Uitvoerrechten voor Nederlandsch Indië. — In mijn vorig artikel over dit onderwerp vermeldde ik reeds, dat voor verscheidene producten de uitvoerrechten vervangen zullen worden door zogenoemde productenbelastingen. Deze belastingen zullen, evenals de uitvoerrechten, sterk progressief zijn en geheven worden over de opbrengst van een product boven een vast te stellen kostprijs. Nog is niet bekend, hoe deze belastingen zullen worden vastgesteld, er is echter reeds een en ander uitgelekt over den vermoedelijke vorm dezer belastingen en het schijnt, dat zoover doenlijk voor elke onderneming, die voor de belasting in aanmerking komt, de kostprijs à pari zal worden bepaald. Deze regeling zou een groote grief tegen de belasting wegnemen, waar toch bij uitvoerrechten enkel en alleen het produceeren belast wordt, wordt hier *het winstmaken met produceeren* belast, —

wat natuurlijk billijker is. Toch blijft het een bezwaar, dat slechts eenige takken van bedrijf getroffen zullen worden en dat dus een ongemotiveerd groot deel van de Staatsinkomsten geheven zal worden van enkelen en dat niet elk lid der Gemeenschap een naar zijn vermogen en inkomsten evenredig deel in de lasten der Gemeenschap dragen zal.

Voor een koloniaal rijk als Indië is het zeer verleidelijk om de Staatsinkomsten uit indirecte belastingen te trekken, omdat de gecompliceerde samenstelling der maatschappij directe heffing zeer bemoeilijkt, en het is begrijpelijk, dat de Regeering tracht om zoo gemakkelijk mogelijk uit de jaarlijk benarde financieele omstandigheden te geraken. Als de productenprijzen niet al te sterk dalen, zal de opbrengst dezer belastingen in 1920 de raming zeer ver overtreffen, en de Regeering zal mogelijk een reserve kunnen maken voor latere minder florissante jaren.

Het blijft echter zaak niet voort te bouwen op zulke zwakke fondamente, als gevormd worden door de uitvoerrechten en productenbelastingen, — er moet voor de toekomst gezocht worden naar een meer stabiele ondergrond voor onze Staatsinkomsten.

Er zijn voor den Directeur van Financiën nog moeilijke vraagstukken op te lossen, — hoe moet bijv. de regeling der belastingen op koffie worden, als de ondernemingskoffie getroffen wordt door een productenbelasting? De douane-ambtenaren zullen bezwaarlijk kunnen nagaan of koffie ondernemings- of zoogen. Inlandsch product is, dus het is niet denkbaar, dat voor Inlandsche koffie een uitvoerrecht geheven zal kunnen worden. Hoe moeten dan echter de producenten der Inlandsche-koffies belast worden?

Verder is het gemakkelijk om voor een product als suiker den kostprijs en de winst ongeveer te bepalen, dit product zal dus stellig zwaar getroffen worden,¹⁾ — hoe moet de belasting echter voor aardolie bepaald worden, waar de winst op dit product door het ingewikkelde samenstel van maatschappijen, dat de olie delft, raffineert, vervoert, verhandelt etc., moeilijk te bepalen valt? Vermoedelijk zal aardolie dan ook veel te licht getroffen worden in vergelijking met suiker.

TH. LICHTART.

Weltevreden, 3 October 1919.

¹⁾ [Zie ook het artikel van den heer Ramaer in dit nummer. — Red.]

Internationale statistiek door den Volkerenbond. — De economische financiële sectie van den Volkerenbond heeft op 14 en 15 Augustus van dit jaar te Londen een conferentie belegd over internationale samenwerking op het gebied van de statistiek. Ook Nederland was bij deze besprekingen vertegenwoordigd. Wij ontvingen het verslag, dat over deze conferentie verschenen is. In het kort samengevat zijn de navolgende punten de genomen conclusies — schoon zonder bindende kracht. De vestiging van een centraal adviseerenden raad voor de statistiek, bijeen te komen ter plaatse van den zetel van den Volkerenbond, werd wenschelijk geacht. In dezen raad zouden gedeeltelijk leden van de onderscheidene statistische lichamen — die in het navolgende nog genoemd zullen worden — zitting moeten hebben en overigens statistici van naam en andere personen, door den Volkerenbond daartoe aangewezen. Als tweede conclusie werd aangenomen, dat in principe aanbeveling verdient een scheiding te maken van de hoofdtakken der statistische werkzaamheid en dat deze verschillende gebieden waren over te laten aan de onderscheidene lichamen en instellingen, die dan daarbij zouden hebben samen te werken met den Volkerenbond. Voor de Landbouwstatistiek zal het hiervoren bedoelde lichaam zijn het Internationale Landbouwinstituut te Rome, voor de Arbeidsstatistiek het Internationale Arbeidsbureau en voorloopig voor de demografische statistiek het Permanente Bureau van het Internationale Statistische Instituut te 's-Gravenhage. Voorts werd bepaald, dat een commissie moet benoemd wor-

den om een definitieve verdeling der statistische werkzaamheden voor te stellen, waarbij, voor zooveel noodig, de vestiging van nieuwe lichamen ware aan te bevelen. De benoeming van deze commissie wenschte men aan den Secretaris-Generaal van den Volkerenbond over te laten.

De Zuid-Afrikaansche Handelspolitiek. — De Nederlandsche Kamers van Koophandel en Monsterkamers in Zuid-Afrika hebben gezamenlijk hare jaarverslagen laten verschijnen over 1918 en daaraan doen voorafgaan een algemeen rapport van de hand van den heer L. Beerstecher, den secretaris der Nederl. Kamer van Koophandel te Johannesburg. Onder verwijzing naar het artikel, dat onlangs in dit tijdschrift verscheen — pag. 734 — over de handelspolitiek van Zuid-Afrika, laten wij hier het gedeelte van de vorenbedoelde verhandeling volgen, dat gewijd is aan de fabrieks-nijverheid in de Unie.

„Wat de locale industrie in de Unie betreft, wenschen wij dadelijk te waarschuwen tegen overdreven voorstellingen op dat gebied. Wel is, vergeleken met het census-jaar 1 Juli 1915—1 Juli 1916 de waarde van de in 1916-1917 in de Unie gefabriceerde goederen van £ 40.334.882 gestegen tot £ 49.276.032, maar in de eerste plaats zijn bij den laatsten census ook kleine werkplaatsen inbegrepen, tot zelfs die, waarin slechts drie personen arbeid verrichten, en in de tweede plaats heeft men o.a. in aanmerking te nemen, dat sinds 1915-1916 prijzen van gefabriceerde artikelen verder gestegen zijn. Het geeft te denken, dat het in fabrieken en werkplaatsen in de Unie in 1916-1917 belegd kapitaal, n.l. £ 49.957.755, slechts ongeveer 3½ miljoen hooger is, dan het cijfer voor 1915-1916 (£ 46.532.750) aanwijst.

„Zelfs wanneer men zou aannemen, dat vorenstaande cijfers op een reëlen vooruitgang wijzen, moet nog gevraagd worden, of deze als normaal kan worden beschouwd, en dan zal het antwoord, wat verscheidene plaatselijke fabrikaten aangaat, beslist ontkennend zijn. Het zijn in hoofdzaak buitengewone omstandigheden, zooals gebrek aan voldoende aanvoeren uit het buitenland, tijdens den oorlog aanzienlijk gestegen prijzen, winstgevendheid van oorlogsen andere leveranties aan Engeland, enz., welke zonder eenigen twijfel de locale industrie in de Unie in zeer aanzienlijke mate bevorderd hebben. Die industrie heeft nog te bewijzen, in hoever zij zich in vreedetijd op het tijdens den oorlog ingenomen standpunt zal kunnen handhaven.

„Men schijnt daaromtrent nu niet bepaald gunstige verwachtingen te koesteren, althans er is eene beweging gaande om de nijverheid de gewaande voordeelen van bescherming deelachtig te doen worden. Zoowel op de in het begin van 1917 te Kaapstad belegde conferentie van industrieelen in de Unie, als op de in Juli van dat jaar te Johannesburg gehouden jaarlijksche bijeenkomst van de Zuid-Afrikaansche Vereenigde Kamers van Nijverheid werd eene resolutie aangenomen ten gunste van eene herziening van het douanetarief in de richting van eene „billijke mate van bescherming“ van nieuwe industrieën. Later heeft de regeering bij monde van den waarn. eersten minister aangekondigd, dat aan den Raad van Advies voor Industrie en Wetenschap is opgedragen een tarief-ontwerp op te maken, „which will enable Union industries to prosper and develop, and prevent this country from becoming the dumping ground for other countries.”

„Nu is het eene gelukkige omstandigheid te achten, dat, behalve het nader advies van de Kamers van Nijverheid, ook dat van de (Engelsche) Kamers van Koophandel in de Unie ingewonnen zal worden. Het ligt namelijk voor de hand, dat laatstgenoemde lichamen, welker leden voornamelijk bij den invoerhandel betrokken zijn, over het protectie-vraagstuk met meer koelheid zullen oordeelen en over het geheel een breeder standpunt ten aanzien van dat vraagstuk zullen innemen.

„Allerminst na de tijdens den oorlog in verscheidene landen opgedane ondervinding zal er verschil van meening bestaan omtrent het wenschelijke van de ontwikkeling van eigen industrie. Het worde echter niet uit het oog verloren, dat in dien tijd menig land zich in veel sterker mate dan vroeger op zijn eigen hulpbronnen aangewezen zag, terwijl thans, naar men hopen moet, alle staketsels zullen wegvallen en het handelsverkeer bij open grenzen een hooger vlucht dan ooit zal nemen. Wie het tegendeel zou doen van zich in deze den ruimst mogelijken kijk op zijn belangen eigen te maken, zou vooral nu, onder de nieuwe omstan-

digheden, zich zelve straffen. Er zij aan herinnerd, dat er in Zuid-Afrika een „colour bar“ bestaat, en verder zij o.a. gewezen op de stijging der loonen, welke den levensstandaard verhoogt. Zou men dezen laatsten nog verder opdraiven door beschermende rechten te heffen van verbruiksartikelen, waardoor dus de prijzen van die artikelen verhoogd worden, dan zouden de gevolgen daarvan, door zooveel aanzienlijker bedrijfskosten, enz., eenvoudig op de eigen industrie terugvallen, terwijl men bovendien zijne positie tegenover het buitenland zooveel zwakker zou maken, en wel in tweërlei opzicht. Door de duurte van de plaatselijke vervaardigde fabrieksproducten zou de uitvoer van deze in mededinging met die van meer ontwikkelde landen vrijwel onmogelijk worden en in de tweede plaats vergete men niet, dat Zuid-Afrika voor de levering van tal van producten, grondstoffen, halfabrikaten en fabrieksproducten van het buitenland afhankelijk is. Zou men er gerust op zijn, dat men daar geen maatregelen zou nemen om zich schadeloos te stellen voor de nadeelen, uit eene gedeeltelijke sluiting van de grenzen der Unie voortvloeiende?

„De nijverheid in de Unie van Zuid-Afrika zal zich alleen op economisch gezonde grondslagen kunnen ontwikkelen, evenals alle nijverheid. De toepassing van kunstmiddelen zal vooral in dezen tijd van herziening van oude toestanden een fiasco blijken.

„Een stap in de goede richting bij de bevordering van de locale industrie is de samensmelting van den „Raad van Advies voor de Nijverheid“ en de „Wetenschappelijke en Technische Commissie“ tot één lichaam, den „Raad van Advies voor Industrie en Wetenschap“. Hierin ligt een waarborg voor een eenvoudiger, meer practische wijze van werken.

„De ware beteekenis van de industrie, tijdens den oorlog in fabrieken en werkplaatsen in de Unie uitgeoefend, blijkt het best bij vergelijking van de volgende cijfers. In die bedrijven waren in 1916—1917 werkzaam 45.928 blanken (mannen, vrouwen, jongens en meisjes) en 77.515 naturellen en kleurlingen. Het aantal fabrieken en werkplaatsen was 5.305, zoodat er gemiddeld in elke fabriek of werkplaats nog geen 9 blanken en nog geen 15 naturellen en kleurlingen werkten. De totale bevolking van de Unie is in ronde cijfers te stellen op 1.500.000 blanken en 6.500.000 naturellen en kleurlingen. Per slot van rekening was dus slechts 3 percent van de blanke en nog geen 1,2 percent van de kleurlingbevolking in fabrieken en werkplaatsen werkzaam.”

Uit de historie der „economische voorlichting“. — In de verhandeling, getiteld „Der wirtschafliche Auslandsnachrichtendienst in Holland“ in de Octoberaflevering van het „Weltwirtschaftliches Archiv“ wordt onder meer een overzicht gegeven van de verschillende periodieken, waarin de overheidsberichtgeving, het buitenland betreffende, verscheen, zoomede van de onderscheidene bureaux, die met de uitgave daarvan belast waren. Het heeft misschien zijn nut deze vermelding te dezer plaatse in het kort weer te geven.

Tot 1865 bestonden de consulaire rapporten uit niets dan slechts eenige dorre cijfers, welke in de kolommen der Staatscourant zorgvuldig werden opgeborgen. In 1865 is begonnen met de uitgifte door het Ministerie van Buitenlandsche Zaken der „Verzameling der Konsulaire Berigten en Verslagen over Nijverheid, Handel en Scheepvaart“. In 1867 werd aan den titel toegevoegd „en andere Berigten“, ofschoon bij voortdurende vrijwel uitsluitend consulaire rapporten zijn opgenomen, na 1878 verandert de titel in „Verslagen en Berigten“. De rapporten verschenen in de taal waarin zij waren ontvangen. De veel gehoorde klacht in deze jaren was de late verschijning. Vanaf 1878 wordt de uitgave dan verricht door het nieuwgevestigde Ministerie van Waterstaat, Handel en Nijverheid. Sedert 1889 verschijnen de rapporten in voor iedere plaats, waarover het verslag gaat, afzonderlijk uitgegeven katerntjes; de niet periodieke berichten nog steeds in de Staatscourant. In 1894 neemt Buitenlandsche Zaken de uitgave weer over, die voortaan verschijnt als „Consulaire Verslagen en Berichten“ — gedrukt en uitgegeven bij J. H. de Bussy te Amsterdam — een wekelijksche publicatie. De spoedeischende berichten worden hiernaast ook in de Staatscourant opgenomen. Vanwege het Ministerie van Waterstaat

ging men in 1895 met het uitgeven van eene maandelijksche publicatie voort. De titel was „Archief van Handel en Nijverheid, verzameling van wettelijke en administratieve voorschriften en mededeelingen omtrent Handel, Nijverheid (Mijnwezen, Visscherij, Scheepvaart, Landbouw en Spoorwegen)”. Het waren algemeen economische en sociaal-economische berichten, ten deele ook uit andere bronnen bewerkte berichten aangaande het buitenland. In 1904 hield de uitgave op. De Commissie voor de Consulaire Examens had in een rapport uit het jaar 1903 er op gewezen, dat de verschillende verslagen en berichten door het Departement in hoofdzaak werden openbaar gemaakt zooals zij inkwamen. Van eenige bewerking, die ten doel heeft het nut dier verslagen voor de belanghebbenden te vergrooten, was der commissie niet gebleken.

Na de oprichting der „Afdeling Handel” werd de verspreiding der consulaire berichten hieraan opgedragen. In 1905 werd de verzorging van overheidswege der binnenlandsche handelsbelangen ondergebracht bij het nieuwgevestigde Ministerie van Landbouw, Nijverheid en Handel. Bij de begroting van 1907 werden gelden aangevraagd om aan dit departement een zelfstandige handelsafdeeling te vestigen. De Memorie van Toelichting zeide hiervan, dat aan die afdeeling zou opgedragen worden de bewerking en de verspreiding der consulaire berichten, alsmede het verzamelen en uitgeven van die gegevens en rapporten, welke voor de economische ontwikkeling van Nederland van belang kunnen worden geacht. Op 21 Maart 1907 verscheen het eerste nummer van het wekelijksch orgaan „Handelsberichten”, uitgegeven — zooals men aan het hoofd daarvan leest — door het Ministerie van Landbouw, Nijverheid en Handel, met medewerking van het Ministerie van Buitenlandsche Zaken. Vanwege Buitenlandsche Zaken was de publicatie der „Consulaire Verslagen en Berichten” 1 Januari daaraan voorafgaande gestaakt. Het weekblad „Handelsberichten”, waarvan in dit jaar de 13e jaargang aangevangen is, geeft geregeld economische en handelsberichten, afkomstig van Nederlandsche diplomatieke en consulaire ambtenaren en uit andere bronnen, d.w.z. ontleend aan mededeelingen van consulaire ambtenaren van andere landen; aan publicaties bij de Afdeling Handel aanwezig, enz. Als bijlage van het weekblad „Handelsberichten” bestaat de publicatie „Economische Verslagen van Nederlandsche Diplomatieke en Consulaire Ambtenaren”, waarin de jaarverslagen of bijzondere rapporten dezer ambtenaren worden opgenomen. Alle berichten en verslagen zijn uitsluitend in de Nederlandsche taal gesteld, terwijl ze van eenige redactionele bewerking blijken te geven. De uitgifte van afzonderlijke rapporten, die — gelijk hierboven gezegd is — der Afdeling opgedragen was, geschiedt in de serie „Verslagen en Mededeelingen van de Afdeling Handel”, waarvan enkele nummers ook buitenlandsche onderwerpen behandelden.

G. E. H.

BOEKAANKONDIGING.

Het Bureau van Statistiek der Gemeente Amsterdam. 1894—1919.

Bij gelegenheid van het 25-jarig bestaan in October jl. van het „Bureau van Statistiek der gemeente Amsterdam” wordt door den Directeur Mr. Dr. J. H. van Zanten een gedenkschrift rondgezonden, waarin een kort historisch overzicht van de wording en de ontwikkeling van dit bekende stedelijke bureau wordt gegeven.

Ontstaan in 1894, als direct gevolg van een onderzoek naar de buitengewone werkloosheid in 1893, is dit bureau steeds een belangrijk onderdeel van het Amsterdamsche stadsbeheer en -bestuur geweest. Het terrein van zijn werkzaamheid is reeds dadelijk van den aanvang af heel wat grooter geweest, dan de directe aanleiding tot de oprichting zou doen ver-

moeden. De reeds lange lijst van publicaties van het Bureau, als bijlage aan het gedenkschrift toegevoegd, legt daarvan sprekende getuigenis af. Het Bureau zelf omschrijft zijn taak als „het in getallen beschrijven van onze hoofdstad en van alles wat in haar leeft en werkt.”

Waar een groote stad inderdaad een eigen leven heeft, en eigen belangen, waardoor zij zich onderscheidt van andere, is zulk een taak in theorie gemotiveerd. Het voor ons liggende gedenkschrift brengt het bewijs, dat dit ook in de practijk gemotiveerd is, dit blijkt uit elke bladzijde van dit boekje, waar getuigenis van het werk van het Bureau wordt afgelegd.

Het eerst in het oog vallend — door de vele tuschen en na den tekst opgenomen cliché's — is het werk van het Bureau op tentoonstellingen, waar het de aandacht van de bezoekers richt op de stad, haar havens of bedrijven, of de hygiënische toestanden in de stad. Op dit gebied bewandelde het bureau inderdaad geheel nieuwe banen, door te trachten de inzending van de grafieken aangenamer voor het oog te maken. Een heel aardige vondst is het tentoonstellen van plastieken, bijv. scheepjes van verschillende grootte, die de toeneming van het verkeer moeten demonstreeren. Zulke dingen dragen niet weinig tot de popularisatie van de statistiek bij.

Van de artistiek bewerkte grafieken bevat het boekje talrijke reproducties. In dezen verkleinden vorm valt wel duidelijk op, dat bij zulke fraai bewerkte teekeningen de aandacht van den beschouwer van de statistiek zelf wordt afgeleid. Statistische gegevens zijn uiterst nuchtere en exacte hulpmiddelen op hun gebied. Alles wat in een grafiek de aandacht van dit nuchtere afleidt, is dus uit den boeze. Grafieken moeten dienen om de cijfermatige uitkomsten van een waarneming in het geheugen van den toeschouwer vast te hameren. Al het andere is bijzaak. Dit neemt echter niet weg, dat de methoden van het Amsterdamsch Bureau voor de popularisatie, en om de aandacht op haar inzending en dus op Amsterdam te vestigen, van groot belang zijn.

Als aanstonds andere groote steden gaan denken over een eigen statistisch bureau, dan zij de voorstanders daarvan aangeraden hun tegenstanders' dit boekje ter lezing aan te bieden. Het nut en de groote betekenis van zulk een goed geleid bureau voor de gemeente treedt op elke bladzijde naar voren.

Voorloopig Ontwerp voor een groot Scheepvaartkanaal ter verbinding van Amsterdam met den onverdeelden Rijn door de Geldersche Vallei.

Het denkbeeld om Amsterdam door middel van een kanaal door de Geldersche Vallei met den Rijn in verbinding te brengen is reeds ongeveer een halve eeuw oud; in het hierboven aangekondigde werk van de hand van den oud-Hoofdingenieur van den Indischen Waterstaat, W. B. van Goor, wordt eene oplossing van het denkbeeld gegeven, die op zoo vernuftige wijze tal van moeilijkheden ondervangt, dat het zeker van belang is er hier eenige aandacht voor te vragen, omdat de economische betekenis van een dergelijke kanaalverbinding er ongetwijfeld door in een ander licht treedt.

Een groote moeilijkheid bij het ontwerpen van groote scheepvaartkanalen voor de doorgaande vaart in ons polderland is gelegen in het doorsnijden van landstroken, waar de waterstand op verschillend peil wordt gehandhaafd. Het thans aangeboden ontwerp ontgaat deze moeilijkheden over een belangrijk gebied door het traceeren van het kanaal in de Zuiderzee vanaf de oostelijke afsluiting van het IJ bij Schellingwoude tot nabij de haven van Huizen, van waar ongeveer langs de oostzijde van de heuvelen van het Gooi Amersfoort bereikt wordt; deze stad wordt aan de oostzijde omgaan, waarna het ontworpen kanaal langs Veenendaal naar den Neder-Rijn even beneden

Wageningen loopt; nadat deze rivier gekruist is, wordt het kanaal ongeveer door het smalste deel van de Betuwe naar de Waal gevoerd, welke rivier even boven Doodewaard bereikt wordt. In den afsluitdijk bij Schellingwoude is naast de Oranjesluizen een nieuwe groote schutsluis ontworpen; het kanaal op Zuiderzeepeil loopt dan tot beoosten Amersfoort, waar de tweede sluis voert naar het kanaalpand, dat doorloopt tot den Neder-Rijn en door een derde sluis met deze rivier in verbinding komt. Het kanaal door de Betuwe is zoodanig ontworpen, dat als regel de waterstanden bij de beide eindpunten in Neder-Rijn en Waal gelijk zijn, zoodat dit pand zonder schutten bevaren kan worden; het kanaal is hier ter weerszijden van hoogwaterkeerende dijken voorzien en van een schutsluis in het midden, welke sluis dus slechts gesloten behoeft te worden, wanneer er door verschil van waterstand aan de eindpunten te veel stroom door het kanaal zou gaan. De voorgestelde oplossing maakt dus de vaart van Amsterdam naar den onverdeelden Rijn mogelijk met slechts 3- of in uitzonderingsgevallen 4-maal schutten; wordt de vaart over den Neder-Rijn voortgezet, dan is 3-maal schutten noodig. Er wordt echter gewezen op de mogelijkheid, dat in verband met de afsluiting en droogmaking van de Zuiderzee de oostelijke afsluiting van het IJ verlegd zal worden, waardoor de sluis in den afsluitdam bij Schellingwoude zou vervallen en het aantal schuttingen op het kanaal met een zou verminderen. Vergelijkt men dezen toestand met dien van het Merwedekanaal na de aanhangige verbetering, dan zou bij het Geldersche Valleikanaal als regel één sluis meer zijn door te varen om den Neder-Rijn te bereiken en een sluis minder om de Waal te bereiken, dan bij het verbeterde Merwedekanaal; dit resultaat getuigt zeker voor de genialiteit van de gekozen oplossing.

Op het ontwerp zelf terugkomende zij nog opgemerkt, dat het kanaalpand Amsterdam (Schellingwoude) — Amersfoort rond 47 K.M., het pand Amersfoort — Wageningen rond 25,5 K.M. en het pand door de Betuwe rond 5,2 K.M. lang is. Het kanaalprofiel is buitengewoon ruim ontworpen voor de allergrootste bestaande rijnen; de sluisen verkrijgen eene doorvaartwijdte van 16 M.; voor zoover het kanaal door de Zuiderzee is ontworpen, is dit door een dam langs de noordzijde beschermd. De totale kosten zijn, gerekend naar de normale prijzen van vóór den oorlog, geraamd op ruim f 40.000.000; hiertegenover staat eene waarde van f 16.000.000 voor droog te maken en op te hoogen gronden en een bedrag van f 2.000.000 voor waardevermeerdering van landerijen, tengevolge van verbeterde afwatering; het kanaal is namelijk zoodanig ontworpen, dat de afwatering van het overwegende deel van de Geldersche Vallei er afdoende door verbeterd wordt en enkele overblijvende gebieden op geschikte wijze aan voldoende afwatering geholpen kunnen worden.

Hier kan niet nader op het ontwerp ingegaan worden, aan belangstellenden kan de lezing van het boekwerk ten zeerste worden aanbevolen, maar op een enkel zwak punt van het ontwerp zij toch de aandacht gevestigd. Het kanaalvak door de Zuiderzee zal nu en dan bij hooge zeestanden moeilijk te bevaren zijn, terwijl bij ijsgang een langdurige stremming van het verkeer is te vreezen; de Zuiderzee zit spoedig vol met ijs en wanneer dit in het kanaal opgeschoven mocht zijn, zal het lang kunnen duren, voor het verwijderd is; na afsluiting en droogmaking van de Zuiderzee zullen deze bezwaren echter wel ondervangen zijn. Moeilijker te ondervangen bezwaren schijnt de overgang van den Neder-Rijn op te zullen leveren, waar met het oog op het behoud van een regelmatig rivierbed een m.i. zeer bedenkelijke toestand geschapen wordt, waarover de schrijver wel wat lichtvaardig heenstapt met op te merken, dat zoo noodig ter plaatse maar gebaggend moet worden. Het is echter de vraag of dit altijd zoo spoedig zal kunnen

geschieden, dat plotselinge zandneerzettingen, bij hoog opperwater ontstaan, verwijderd zullen zijn al eer zij hinder voor de scheepvaart opleveren, terwijl dan in elk geval de herhaalde aanwezigheid van baggermaterieel juist op een punt van de betrekkelijk smalle rivier, waar de doorgaande vaart door de kanaalvaart gekruist wordt, voor de scheepvaart hinderlijk zal zijn. Het zoo hoog op de rivier gelegen kruispunt levert belangrijke bezwaren op, die meer benedenwaarts, waar de rivier breeder is, ontgaan worden. De oplossing, welke in de Betuwe is gevonden, is vernuftig, maar de vraag rijst of belanghebbenden met het oog op vrees voor kwel en voor onvoldoend snellen afvoer van eventueel overstromingswater wel zoo spoedig geneigd zullen wezen haar te aanvaarden. Onderhandelingen hierover en over tal van andere zaken zullen ongetwijfeld nog veel tijd vorderen; al is een goed voorloopig ontwerp opgemaakt, dan pleegt het in ons land nog lang te duren al eer uitvoering mogelijk is en de vraag is zeker gewettigd, zal Amsterdam willen wachten of de in een verder stadium van voorbereiding verkeerende verbetering van het Merwedekanaal verkiezen boven aanleg van het kanaal door de Geldersche Vallei?

Mij schijnt het belang om den Amsterdamschen handel zoo spoedig mogelijk aan eene betere verbinding naar den Rijn te helpen, wel overwegend toe, temeer daar een kanaal door de Geldersche Vallei niet in elk opzicht boven een verbeterd Merwedekanaal te verkiezen is. Toch zal aanleg van een kanaal door de Geldersche Vallei, zij het voorloopig ter voorziening in meer plaatselijke belangen en voor verbetering van de afwatering wel verwacht mogen worden en het zal zeker gewenscht zijn daarbij aanstonds te rekenen op de mogelijkheid het kanaal later voor de grootste binnenvaart in te richten en in verband daarmee zal het breed opgevatte voorloopige ontwerp van groot nut zijn, ook al mocht het niet aanstonds tot uitvoering komen.

VAN KUFFELER.

„De belemmering en de schade, die de nijverheid hier te lande nog steeds door het groote aantal uitvoerverboden ondervindt, maken het dringend noodzakelijk, dat de N.U.M.-bemoeiingen binnen den kortst mogelijken tijd tot een minimum worden teruggebracht, zoo niet geheel opgeheven.” Aldus begint de brochure „N. U. M. - Hinder”, welke het Verbond van Nederlandsche Fabrikanten-Vereenigingen zoo juist heeft uitgegeven. In deze brochure heeft men een bloemlezing willen geven van de klachten, die het Verbond in de eerste drie weken van October, met betrekking tot consentaanvragen, bereikt hebben. Het blijken bloemen met zeer scherpe doornen te zijn. Wij willen met deze vermelding van dit geschriftje, waaraan in de groote pers waardeerende beschouwingen gewijd zijn — zie o.a. de „N.R.C.” van Zaterdagavond — volstaan en brengen daarbij nog in herinnering het artikel in No. 192 van dit weekblad, handelende over het voortbestaan van de N.U.M. De brochure is op aanvraag gratis verkrijgbaar bij het Secretariaat van het Verbond van Nederlandsche Fabrikanten-Vereenigingen, Nassauplein 36, 's-Gravenhage.

In de publicatie Nederlandsche Belastingwetten kwamen uit de Nos. 16d *Leeningwet 1918* en 17a (bijvoegsel) *Wijziging enz. Inkomstenbelasting, Raden van Beroep, Vermogensbelasting, Zegelwet, Leeningwet 1914, Oorlogswinstbelasting, Verdedigingsbelasting, Dividend- en Tantiëmebelasting.*

REGEERINGSMAATREGELEN OP HANDELSGEBIED.

Muntwet. Ingediend is een ontwerp tot wijziging van de Muntwet 1901 en van de Indische Munt-

wet 1912, waarbij wordt voorgesteld, in verband met de stijging van de zilverwaarde, het gehalte der zilveren munten te verlagen tot 0,800.

Uitvoerverboden. De Minister van Landbouw heeft met ingang van 8 November tot nadere aankondiging dispensatie verleend van de verboden tot uitvoer van huiden, van gommen en van looistoffen en looiextracten.

In verband met den door het Verbond van Ned. Fabrikantenverenigingen geoeffenden aandrang om onverwijld de uitvoerverboden op te heffen voor al die artikelen, waarvoor de N.U.M. thans geen advies meer behoeft te vragen van de afdeling Crisis-Nijverheid van het Departement, wordt er op gewezen, dat de Minister van Landbouw, hoezeer hij met zijn uitvoerpolitiek zooveel mogelijk gaat in de richting van de vrijheid en dan ook reeds van zeer belangrijke goederen, als o.a. huiden en looistoffen, den uitvoer heeft vrijgelaten, het niet gewenscht acht automatisch de uitvoerverboden op te heffen voor zekere goederen, zoodra deze door de afdeling Crisis-Nijverheid worden vrijgelaten. Rekening moet immers worden gehouden, niet alleen met de vraag, of er genoeg is voor binnenlandsch verbruik, maar ook, of de algeheele opheffing van het uitvoerverbod die goederen niet belangrijk in prijs zou doen stijgen.

Vervoer. Ingediend is een wetsontwerp, houdende maatregelen ter voorkoming van de gevolgen van een tekort aan vervoersmogelijkheid. In art. 1 van dit ontwerp wordt den Minister van Landbouw de bevoegdheid toegekend te vorderen, dat voertuigen en trekdieren te zijner beschikking worden gesteld, om overeenkomstig zijne aanwijzingen te worden gebruikt.

Duurtewet. Het ontwerp-Duurtewet heeft de Departementen van Landbouw en Justitie verlaten. Gerekend wordt op zóó tijdige indiening, dat het nog vóór Kerstmis door de Tweede Kamer kan worden afgedaan.

Zee-oorlogsschade. Op grond van de wenschelijkheid, aan Nederlanders, die ter zake van onrechtmatige handelingen, in den jongsten zeeoorlog gepleegd, aanspraken op de oorlogvoerende mogelijkheden meenen te kunnen doen gelden, de gelegenheid te openen deze aanspraken ter kennis te brengen van een speciaal daartoe bestemd regeeringsorgaan, heeft de Minister van Buitenlandsche Zaken ingesteld een Commissie voor Zeeoorlogsschade, met een daaraan verbonden Bureau voor Zeeoorlogsschade. De taak dezer Commissie zal zijn, de ingekomen vorderingen te verzamelen en aan de Regeering in te dienen met een beredeneerd oordeel en advies nopens de rechtmatigheid daarvan.

Aardappelmeel. De Minister van Landbouw heeft ingetrokken de maximumprijzen voor aardappelmeel, alsmede het vervoerverbod van aardappelmeel en het verbod om aardappelen, aardappelschillen en aardappelvezels te vermalen.

Pootaardappelen. De Minister heeft aan het Kon. Ned. Landbouw-Comité medegedeeld, dat het hem wenschelijk voorkomt de pootaardappelen van den kleigrond voorshands niet ten uitvoer toe te laten. Gelegenheid tot export bestaat voor pootaardappelen van zand- en veengronden van de vroegere soorten.

Fruit. De Minister van Landbouw heeft ingesteld een Commissie van Advies, welke tot taak zal hebben het Rijkskantoor voor Groenten en Fruit van advies te dienen omtrent aangelegenheden, den uitvoer, de binnenlandsche voorziening en het verwerken van fruit betreffende.

Uitvoer appelen. Appelen, zoowel in verschen als in verduurzaamden toestand, kunnen, met ingang van 3 November, alleen dan voor uitvoer in aanmerking komen, indien zij op een ingeschreven veiling geveild zijn, of voorzien zijn van een verklaring van het Rijkskantoor voor Groenten en Fruit, dat tegen den uitvoer geen bezwaren bestaan.

MAANDCIJFERS.

EMISSIES IN OCTOBER 1919.

Provinc. en Gemeentelijke leeningen f	13.280.540,—
zijnde:	
Rotterdam f 12.000.000,— 5½ % obl.	
a 98 %.	
Culemborg f 111.000,— 5½ % obl.	
a 99 %.	
Tilburg f 1.000.000,— 5½ % obl. a	
98 %.	
Venlo f 435.000,— 5½ % obl. a 99 %.	
Bank- en Crediet-instellingen	10.335.000,—
zijnde:	
N.V. Bank van Molema & Blase.	
f 300.000,— aand. a 115 %.	
f 300.000,— 6 % pref. winstd.	
aand. a 115 %.	
Incasso-Bank f 4.000.000,— aand.	
a 133 %.	
Kas-Vereeniging f 1.500.000,— aand.	
a 123 %.	
Amsterdamsche Liquidatiekas	
f 2.000.000,— aand. a 124 %.	
Hypotheekbanken (Scheepsverband-	
Maatschappijen)	1.000.000,—
zijnde:	
N.V. Internationale Scheepshypo-	
tceekbank f 1.000.000,— 6 %	
pandbr. a 100 %.	
Industrieelc Ondernemingen	15.839.650,—
zijnde:	
P. F. van Vlissingen & Co's Katoen-	
fabrieken f 800.000,— aand. a	
160 %.	
N.V. Chemische Fabriek „Naarden”	
f 300.000,— aand. a 115 %.	
Kon. Industrie- en Handelmij. van	
P. de Gruyter & Zoon f 2.000.000,—	
6 % cum. pref. aand. a 100 %.	
f 2.000.000,— 6 % cum. pref.	
winstd. aand. a 100 %.	
Eerste Ned. Coöp. Kunstmestfabriek	
f 2.000.000,— 5 % oblig. a 98 %.	
N.V. Lobitsche Scheepsbouw-Mij. v.h.	
Gebr. Bodewes f 750.000,— aand.	
a 122½ %.	
N.V. Metaaldraadfabriek „Volt”	
f 500.000,— 6 % cum. pref. winstd.	
aand. a 100 %.	
N.V. Constructiewerkplaatsen v/h.	
Du Croo & Brauns f 1.116.000,—	
aand. a 115 %.	
N.V. Emailleerfabriek „De IJssel”	
f 150.000,— aand. a 100 %.	
J. A. Carp's Garenfabr. f 850.000,—	
aand. a 115 %; f 750.000,— 6 %	
cum. pref. winstd. aand. a 100 %.	
Coöp. Zuivelfabriek te Middelstum	
f 1.500.000,— 5 % obl. a 100 %.	
N.V. Lettergieterij „Amsterdam” v/h.	
N. Tetterode f 1.500.000,— aand.	
a 145 %.	
Cultuurondernemingen, Handelsver-	
eenigingen en Handelsvenn.	3.126.300,—
zijnde:	
Hollandsche Transatlantische Han-	
delsvereeniging f 1.250.000,—	
aand. a 115 %.	
N.V. Cult. Mij. Telega Patengan I. C.	
f 300.000,— aand. a 120 %.	
N.V. Kaashandel-Maatschij. „Gouda”	
f 552.000,— aand. a 127½ %.	
N.V. A. J. ten Hope's Handel-Maat-	
schappij f 500.000,— aand. a 125 %.	
Rubber-Maatschappijen	300.000,—
zijnde:	
N. V. Banjoewangi Rubber-Maatschij.	
„Kali Telepak” f 150.000,— aand.	
a 200 %.	
Transporteeren.. f	43.881.490,—

Transport.. f	43.881.490,—
Tabaks-Ondernemingen	2.850.000,—
zijnde:	
Deli Batavia Maatschij. f	1.000.000,—
aand. à 135 %.	
Senembah Maatschij. f	1.500.000,—
aand. à 100 %.	
Diversen	2.821.500,—
zijnde:	
Maatschappij voor Goede en Goed-	
koop Lectuur f 185.000,— aand.	
à 100 %; f 153.000,— 6 % obl.	
à 100 %.	
N.V. tot Expl. van Hotels, Café's,	
Restaurants en Theat. f 100.000,—	
6 % obl. à 99 %.	
Ned. Mij voor Centrale Verwarming	
en Ventil. „Burkson” f 30.000,—	
aand. à 115 %.	
N.V. Hygiënische Melkstal „De Vaan”	
f 150.000,— aand. à 100 %.	
N.V. Vereenigde Kleedingmagazijnen	
f 1.500.000,— 6 % cum. pref.	
winstd. aand. à 100 %.	
Algemeene Papier-Maatschappij Ger-	
hard Loeber—G. H. Bührmann	
f 700.000,— 6 % cum. pref. winstd.	
aand. à 100 %.	
Totaal.... f	49.552.990,—

Bovendien:

f 21.860.000,— 3/m. Schatkestpromessen	à f 989,99
„ 17.670.000,— 6/m.	„ „ 979,14
„ 3.356.000,— 4 1/2 % Schatkestbiljetten	„ „ 1001,52 1/2

Totaal der emissies in Januari .. f 351.300.909,—

Februari ..	32.726.200,—
Maart	35.629.547,50
April	16.512.875,—
Mei	42.243.720,—
Juni	80.519.075,—
Juli	277.824.815,—
Augustus ..	13.503.019,—
September ..	147.090.495,—
October	49.552.990,—

Algemeen Totaal f1.046.903.645,50

RIJKSPOSTSPAARBANK.

SEPTEMBER	1917	1918	1919
Inlagen	f 6.693.414	f 8.090.207	f 10.158.911
Terugbetalingen ..	„ 6.411.222	„ 6.374.171	„ 9.617.736
Tegoed der inleggers op ultimo	„ 215.273.905	„ 229.526.577	„ 260.973.182
Nom. bedr. der uitst. staatsschuldboekjes op ultimo	„ 27.972.700	„ 31.248.150	„ 36.463.200
Spaarbankboekjes:			
Aantal nieuw uitgegeven	8.663	10.862	11.654
Aantal geheel afbetaald	5.976	5.051	6.735
Aantal uitstaande op ultimo	1.754.370	1.802.955	1.876.795

GIRO-KANTOOR DER GEMEENTE AMSTERDAM.

	Augustus 1919		September 1919	
	Posten	Bedrag	Posten	Bedrag
Ontvangen en betaald:				
in contanten.	117723	f 9.158.306	132412	f 10.324.323
door overschrijving ¹⁾ .	39894	„ 166.965.143	41318	„ 61.597.847
Particuliere rekeninghoud.	5513 ²⁾	„ 16.762.613	5723 ²⁾	„ 16.204.267
Saldo te goed part. rek. u ^o .	—	„ 3.782.668	—	„ 3.699.763

¹⁾ Inclusieve verrekeningen tusschen gemeentendiensten, zijnde f 17.423.005. ²⁾ Aantal.

STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN.

N.B. *** beteekent: Cijfers nog niet ontvangen.

GELDKOERSEN.

BANKDISCONTO'S.

	8 November 1919	20 Juli 1914
Ned. { Disc. Wissels. 4 1/2 sedert 1 Juli '15	3 1/2 sedert 23 Mrt. '14	
Bank { Bel. Binn. Eff. 4 1/2 „ 1 „ '15	4 „ 23 „ '14	
{ Vrsch. in R.C. 5 1/2 „ 19 Aug. '14	5 „ 23 „ '14	
Bank van Engeland 6 „ 6 Nov. '19	3 „ 29 Jan. '14	
Duitsche Rijkbank 5 „ 23 Dec. '14	4 „ 5 Febr. '14	
Bank van Frankrijk 5 „ 21 Aug. '14	3 1/2 „ 29 Jan. '14	
Oostenr. Hong. Bk. 5 „ 12 Apr. '15	4 „ 12 Mrt. '14	
Nat. Bank v. Denem. 6 „ 7 Oct. '19	5 „ 6 Febr. '14	
Zweedsche Rijkbank. 6 „ 13 Juni '19	4 1/2 „ 6 „ '14	
Bank v. Noorwegen 5 1/2 „ 11 Mei '19	4 1/2 „ 11 „ '14	
Zwitsersche Nat. Bk. 5 „ 21 Aug. '19	3 1/2 „ 19 „ '14	
Belgische Nat. Bk. 3 1/2 „ 1 Oct. '19	4 „ 30 Jan. '14	
Bank van Spanje .. 4 „ 22 Mrt. '17	4 1/2 „ 24 Sept. '03	
Bank van Italië .. 5 „ 10 Jan. '18	5 „ 9 Mei '14	
Feder. Res. Bk. N.Y. 3 1/2-4 1/2	—	
Javasche Bank .... 3 1/2 „ 1 Aug. '09	3 1/2 „ 1 Aug. '09	

OPEN MARKT.

Data	Amsterdam		Londen	Berlijn	Partjs	N. York
	Part. disconto	Prolongatie	Part. disconto	Part. disconto	Part. disc.	Call-money
8 Nov. '19	4	4	5 5/8	4-5/8	—	10-11 ¹⁾
3-8 N. '19	4-1/8	4-5	4 3/8-5 5/8	4-5/8	—	6-20
20-1 N. '19	4-1/8	4 1/4-5 1/4	4 1/2-5 1/2	4-5/8	—	5-18
20-25 O. '19	4-1/8	4 1/2-5	4-1/2	4-5/8	—	4 1/2-7
4-9 N. '18	3 1/4-3/4	4	3 1/2	4-5/8	—	5-6
5-10 N. '17	3-1/8	3-4	4 2/8	4-5/8	—	3 1/2-4
20-24 Juli '14	3 1/8-3/8	2 1/4-3/4	2 1/4-3/4	2 1/8-1/2	2 1/4	1 3/4-2 1/2

¹⁾ Noteering van 7 November. ²⁾ Het particulier disconto der gemeentewissels was in de afgelopen week 5/8-3/4 pCt. hooger.

WISSELKOERSEN.

WISSELMARKT.

Londen was deze week vrij stationnair; 10.99 à 11.02. Parijs was aanvankelijk zeer flauw, zoodat voor 29.10 werd afgedaan. Daarna trad een kleine verbetering in tot 29.70, waarna de markt weder flauw sloot. Marken liepen in het begin der week eveneens weder sterk terug. Voor 7 en 1/2 vellicht nog iets lager, werd afgedaan. Daarna trad een niet onbelangrijke verbetering in, die echter gepaard ging met een buitengewoon groot aanbod van Duitse zijde, waardoor de hausse-beweging zeer beperkt werd en waardoor ten slotte een flauwe stemming weder de overhand kreeg. België was zeer onzeker en herhaaldelijk sterk schommelend, zonder dat echter de koers onder 31 daalde of boven 31.60 steeg. Dollars vrijwel zonder verandering; ongeveer 2.64. Van Skandinavië was Stockholm zeer flauw 62.70—62.20; daarentegen Kopenhagen iets beter 56—56.35. Zwitserland vast 47.10—47.50 evenals Spanje, dat tot 52.25 opliep. Indië en Buenos Aires onveranderd. Finland, Warschau en de verschillende Oostenrijksche wissels alle flauw.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	Londen ¹⁾	Partjs ²⁾	Berlijn ³⁾	Weenen ⁴⁾	Brussel ⁵⁾	New York ⁶⁾
3 Nov. 1919..	10.99	29.95	8.10	2.60	31.35	2.63 7/8
4 „ 1919..	10.99 1/2	29.65	7.52 1/2	2.40	31.27 1/2	2.63 3/8
5 „ 1919..	10.99 3/4	29.25	7.12 3/4	2.36	31.07 3/4	2.63 1/2
6 „ 1919..	10.99	29.15	7.25	2.45	31.20	2.63 3/4
7 „ 1919..	11.02	29.85	7.60	2.65	31.55	2.64
8 „ 1919..	10.99	29.70	7.37 1/2	2.65	—	—
Laagste d. w. ¹⁾	10.98	29.—	7.—	2.25	31.—	2.63 1/4
Hoogste „ „ ¹⁾	11.04	30.10	8.25	2.70	31.50	2.64 1/4
1 Nov. 1919..	11.01 1/2	29.80	8.42 1/2	2.55	31.52 1/2	2.64 1/2
25 Oct. 1919..	10.96 1/2	30.30	9.22 1/2	2.70	30.77 1/2	2.64 3/4
Muntpariteit ..	12.10 3/4	48.—	59.26	50.41	48.—	2.48 3/4

¹⁾ Noteering te Amsterdam. ²⁾ Noteering te Rotterdam. ³⁾ Particuliere opgave. ⁴⁾ Noteering van 1 November. ⁵⁾ idem van 24 October

Data	Stock-holm*)	Kopen-hagen*)	Chris-tiania*)	Zwitser-land*)	Spanje ¹⁾	Batavia ¹⁾ telegrafisch
3 Nov. 1919	62.65	56.10	59.96	47.10	51.—	102 ¹ / ₄ - ¹ / ₂
4 „ 1919	62.55	56.10	59.80	47.10	51.—	102 ¹ / ₄ - ¹ / ₂
5 „ 1919	62.65	56.30	59.90	47.50	51.25	102 ¹ / ₄ - ¹ / ₂
6 „ 1919	62.60	56.30	59.90	47.65	51.25	102 ¹ / ₄ - ¹ / ₂
7 „ 1919	62.40	56.50	59.95	47.60	51.50	102 ¹ / ₄ - ¹ / ₂
8 „ 1919	62.20	56.35	59.90	47.55	52.—	102 ¹ / ₄ - ¹ / ₂
L'ste d. w. ¹⁾	62.15	55.90	59.65	47.—	50.75	102 ¹ / ₄
H'ate „ „ ¹⁾	63.—	56.50	60.10	47.75	52.25	102 ¹ / ₂
1 Nov. 1919	63.—	56.20	59.95	47.25	51.—	103 ¹ / ₄ - ¹ / ₂
25 Oct. 1919	63.40	56.45	60.15	46.75	50.60	103 ¹ / ₄ - ³ / ₄
Muntpariteit	66.67	66.67	66.67	48.—	48.—	100

*) Noteering te Amsterdam. 1) Particuliere opgave.

KOERSEN TE NEW YORK.

Data	Cable Londen (in \$ per £)	Zicht Parijs (in frs. p. \$)	Zicht Berlijn (in cents p. 4 Rm.)	Zicht Amsterd. (in cents per gld.)
8 Nov. 1919	4.14.75	9.03	nom.	37 ³ / ₄
Laagste d. week..	4.14.75	8.86	nom.	37 ³ / ₄
Hoogste „ „ ..	4.17.—	9.04	nom.	37 ³ / ₄
1 Nov. 1919	4.16.60	8.82	nom.	37 ³ / ₄
25 Oct. 1919	4.17.75	8.64	nom.	37 ³ / ₄
Muntpariteit....	4.86.67	5.18 ¹ / ₄	95 ¹ / ₄	40 ³ / ₁₆

KOERSEN VAN DE VOLGENDE PLAATSEN OP LONDEN.

Plaatsen en Landen	Noteerings-eenheden	25 Oct. 1919	1 Nov. 1919	Tijdsperk 2-8 Nov. 1919		8 Nov. 1919
				Laagste	Hoogste	
Alexandrië..	Piast. p. £	97 ³ / ₈	97 ³ / ₈	97 ³ / ₈	97 ³ / ₈	97 ³ / ₈
*B. Aires ¹⁾ ..	d.p.gd.pes.	55 ⁹ / ₁₆	55 ³ / ₈	55 ³ / ₈	56 ³ / ₈	56 ¹ / ₈
Calcutta	sh/d.p.rup.	2/0 ¹ / ₈	2/0 ¹ / ₁₆	2/0	2/0 ¹ / ₁₆	2/0 ¹ / ₁₆
Hongkong ..	id. p. \$	4/5 ¹ / ₂	4/5 ¹ / ₄	4/5 ¹ / ₄	4/6	4/6
Lisabon	d. p.escudo	27	26 ¹ / ₄	26	26 ¹ / ₂	26 ¹ / ₄
Madrid	Peset. p. £	21.72	21.58	21.10	21.53	21.15
*Montevideo ¹⁾	d.p.peso	58 ⁷ / ₈	59 ¹ / ₄	59	60 ¹ / ₈	59 ⁷ / ₈
Montreal....	\$ per £	4.31 ¹ / ₈	4.31 ⁷ / ₈	4.31 ¹ / ₂	4.33 ¹ / ₄	4.32 ¹ / ₈
*R.d.Janeiro.	d.p.milr.	14 ²³ / ₃₂	14 ¹³ / ₁₆	15 ¹ / ₁₆	15 ¹⁹ / ₃₂	15 ¹⁹ / ₃₂
Rome	Lires p. £	43.51	45.04	44.70	46.90	46.78
Shanghai ..	sh/d.p.tael	6/6	6/6	6/6	6/7	6/7
Singapore ..	id. p. \$	2/4 ³ / ₃₂	2/4 ⁹ / ₃₂	2/4 ³ / ₃₂	2/4 ³ / ₈	2/4 ⁹ / ₃₂
*Valparaiso..	d.p.pap.p.	11 ¹³ / ₃₂	11 ¹ / ₂	10 ²⁷ / ₃₂	11 ⁹ / ₁₆	11 ⁹ / ₁₆
Yokohama ..	sh/d.p.yen	2/5 ¹ / ₈	2/5 ¹ / ₈	2/4 ⁷ / ₈	2/5 ³ / ₈	2/5 ¹ / ₈

* Koersen van den dag voorafgaande aan de data in het hoofd vermeld. 1) Telegrafisch transfert.

GOUD EN ZILVER.

Sedert 29 Juli 1916 worden de dagelijksche ontvangsten en onttrekkingen van goud door de Bank van Engeland tijdelijk niet bekend gemaakt.

NOTEERING VAN ZILVER.

Noteering te Londen		te New York	
8 Nov. 1919.....	67	123 ³ / ₈	
1 „ 1919.....	65 ¹ / ₂	121 ³ / ₈	
25 Oct. 1919.....	64 ¹ / ₂	119 ¹ / ₂	
18 „ 1919.....	63 ³ / ₄	117 ³ / ₈	
9 Nov. 1918.....	49 ¹ / ₂	101 ¹ / ₈	
10 Nov. 1917.....	43 ³ / ₄	86 ¹ / ₈	
20 Juli 1914.....	24 ¹³ / ₁₆	54 ¹ / ₈	

N. U. M.

Weekstaat der Nederlandsche Uitvoermaatschappij. Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Bankiers	Buitenl. Schat-kistbilj.	Debet Diverse reken. ¹⁾	5 p Ct. Schuld-brieven	Credit Diverse reken. ¹⁾
6 Nov. 1919..	2.673	58.650	1.490	17.164	46.021
31 Oct. 1919..	5.549	58.650	2.174	17.164	45.557
23 „ 1919..	6.148	58.650	2.127	17.164	44.857
16 „ 1919..	4.753	58.650	2.113	17.164	44.477
8 Nov. 1918..	2.381	53.200	70.400	14.661	97.887

1) Beide rekeningen omvatten, behalve garantiewisels in portefeuille tot het bedrag der buitenl. schat-kistbiljetten, in hoofdzaak garantiewisels in depôt bij de Ned. Bank.

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 8 Nov. 1919.

Activa.	
Binnenl. Wis-sels, Prom., enz. in disc.	H.-bk. f111.740.421,32 B.-bk. „ 724.898,57 Ag.sch. „ 40.909.892,84
f 153.375.212,73	
Papier o. h. Buitenl. in disconto	—
Idem eigen portef.	f 48.303.619,—
Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet afgel.	—
f 48.303.619,—	
Beleeningen	H.-bk. f162.164.055,15 ¹ / ₂ incl. vrsch. B.-bk. „ 12.862.199,79 in rek.-crt. Ag.sch. „ 88.908.954,28 ¹ / ₂ op onderp.
f 263.935.209,23	
Op Effecten	f 258.893.609,23
Op Goederen en Spec.	5.041.600,—
f 263.935.209,23	
Voorschotten a. h. Rijk	11.945.967,90 ¹ / ₂
Munt en Muntmateriaal	
Munt, Goud	f 56.411.425,—
Muntmat., Goud	575.755.904,56 ¹ / ₂
f 632.167.329,56 ¹ / ₂	
Munt, Zilver, enz.	4.985.810,87
Muntmat., Zilver	—
f 637.153.140,43 ¹ / ₂	
Effecten	
Bel. v. h. Res.fonds.	f 4.521.257,25
id. van ¹ / ₈ v. h. kapit.	3.938.409,62 ¹ / ₂
f 8.459.666,87 ¹ / ₂	
Geb. en Meub. der Bank	3.312.000,—
Diverse rekeningen	51.275.407,01 ¹ / ₂
f 1.177.760.223,19	

Passiva.

Kapitaal	f 20.000.000,—
Reservefondsen	5.000.000,—
Bankbiljetten in omloop	1.057.998.540,—
Bankassigatiën in omloop	2.123.850,55 ¹ / ₂
Rekening-Courant saldo's:	
Van het Rijk	f —
Van anderen	81.654.125,39
f 81.654.125,39	
Diverse rekeningen	10.983.707,24 ¹ / ₂
f 1.177.760.223,19	
Beschikbaar metaalsaldo	f 408.045.654,91
Op de basis van ³ / ₈ metaaldekking	179.690.351,72
Minder bedragen aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is	2.040.228,270,—

Verschillen met den vorigen weekstaat:

	Meer	Minder
Disconto's	3.419.136,19	
Buitenlandsche wissels	116.661,—	
Beleeningen		13.335.317,13 ¹ / ₂
Goud		—
Zilver	31.248,06	
Bankbiljetten		10.075.260,—
Part. Rek.-Crt. saldo's	8.883.939,43 ¹ / ₂	

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud	Zilver	Bank-biljetten	Andere opschbare schulden
8 Nov. 1919	632.167	4.986	1.057.999	83.778
1 „ 1919	632.167	4.955	1.068.074	76.052
25 Oct. 1919	632.167	4.907	1.010.411	92.941
18 „ 1919	632.170	4.758	1.013.204	78.893
11 „ 1919	632.173	4.662	1.015.774	66.600
4 „ 1919	632.186	4.807	1.021.460	58.451
27 Sept. 1919	631.763	5.008	1.000.138	66.693
20 „ 1919	631.690	4.905	989.558	78.479
13 „ 1919	631.577	5.830	995.715	82.014
6 „ 1919	631.587	5.801	1.003.950	66.211
30 Aug. 1919	635.593	5.823	1.002.879	72.730
23 „ 1919	638.640	5.868	987.544	66.650
16 „ 1919	646.533	5.792	996.647	79.149
9 Nov. 1918	700.429	8.128	1.018.395	70.523
10 Nov. 1917	683.703	7.121	855.221	59.491
25 Juli 1914	162.114	8.228	310.437	6.198

Data	Disconto's		Beleeningen	Beschikbaar Metaal-saldo	Dek-kings-percentage
	Totaal	Hiervan Schatkist-promessen rechtstreeks			
8 Nov. 1919	153.375	88.000	263.935	408.046	56
1 „ 1919	149.956	86.000	277.271	407.544	56
25 Oct. 1919	141.166	85.000	238.945	415.636	58
18 „ 1919	142.813	89.000	227.312	417.741	58
11 „ 1919	127.119	76.000	229.635	419.592	59
4 „ 1919	123.773	69.000	231.681	420.245	59
27 Sept. 1919	123.673	61.000	216.579	422.639	60
20 „ 1919	130.927	65.000	211.468	422.222	60
13 „ 1919	136.139	65.000	213.829	421.095	59
6 „ 1919	122.819	50.000	220.151	422.589	60
30 Aug. 1919	111.649	47.000	236.647	425.494	60
23 „ 1919	86.755	28.000	240.259	432.844	61
16 „ 1919	101.330	40.000	234.006	436.277	61
9 Nov. 1918	157.375	128.500	120.416	490.242	65
10 Nov. 1917	72.915	61.000	88.617	506.976	76
25 Juli 1914	67.947	14.300	61.686	43.521 ¹⁾	54

¹⁾ Op de basis van ²/₅ metaaldekking.

Uit de bekendmaking van den Minister van Financiën blijkt, dat uitstonden op:

	1 November 1919	8 November 1919
Aan schatkistpromessen..	f 430.910.000,—	f 417.680.000,—
waarvan rechtstreeks bij de Ned. Bank geplaatst	„ 86.000.000,—	„ 88.000.000,—
Aan schatkistbiljetten ..	„ 98.370.000,—	„ 98.370.000,—
Aan zilverbons	„ 39.361.414,50	„ 39.559.214,50

JAVASCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Naast de per mail ontvangen gegevens worden de telegrafisch bekend geworden totaalcijfers der obligo's en uitzettingen en het beschikbaar metaalsaldo van latere data opgenomen.

Data	Goud	Zilver	Bank-biljetten	Andere opschb. schulden
1 Nov. 1919.....	***	***	417.000	
25 Oct. 1919.....	***	***	409.000	
18 „ 1919.....	***	***	413.000	
20 Sept. 1919.....	156.063	2.794	289.025	90.788
13 „ 1919.....	156.163	2.750	287.688	94.228
6 „ 1919.....	155.149	3.072	281.703	101.298
30 Aug. 1919.....	155.375	2.885	277.162	110.367
2 Nov. 1918.....	98.883	15.077	187.785	87.400
3 Nov. 1917.....	81.584	17.554	175.790	45.619
25 Juli 1914.....	22.057	31.907	110.172	12.634

Data	Dis-conto's	Wissels, buiten N.-Ind. betaalbaar	Beleeningen	Diverse rekeningen ¹⁾	Beschikbaar metaal-saldo	Dek-kings-percentage
1 Nov. 1919		224.000	***	***	86.500	***
25 Oct. 1919		222.500	***	***	88.250	***
18 „ 1919		226.500	***	***	87.250	***
20 Sept. 1919	12.239	19.909	180.332	17.296	83.104	40
13 „ 1919	12.262	19.012	184.779	15.411	82.738	42
6 „ 1919	12.467	18.349	186.993	14.776	81.780	41
30 Aug. 1919	12.083	18.783	183.649	22.711	80.968	41
2 Nov. 1918	8.382	20.060	78.365	22.501	59.167	41
3 Nov. 1917	6.843	33.728	65.961	26.942	53.644	45
25 Juli 1914	7.259	6.395	47.934	2.228	4.842 ²⁾	44

¹⁾ Sluitpost der activa. ²⁾ Op de basis van ²/₅ metaaldekking.

SURINAAMSCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Metaal	Circulatie	Andere opschb. schulden	Disconto's	Dia. rekeningen ¹⁾
20 Sept. 1919 ..	956	1.532	1.123	1.476	796
13 „ 1919 ..	954	1.577	1.111	1.503	805
6 „ 1919 ..	953	1.511	1.115	1.506	438
30 Aug. 1919 ..	951	1.491	1.177	1.514	485
21 Sept. 1918 ..	699	1.500 ²⁾	1.120	1.207	308
29 Sept. 1917 ..	700	1.193	989	999	686
25 Juli 1914 ..	645	1.100	560	735	396

¹⁾ Sluitpost der activa. ²⁾ Hiervan zilverbons 247 dz. gld.

BUITENLANDSCHE BANKSTATEN.

Aan het eind van ieder kwartaal wordt een overzicht gegeven van enkele niet wekelijks opgenomen bankstaten.

BANK VAN ENGELAND.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Currency Notes, in duizenden pond sterling.

Data	Metaal	Circulatie	Currency Notes.		
			Bedrag	Goudd.	Gov. Sec.
5 Nov. 1919	88.030	86.030	339.750	28.500	321.333
29 Oct. 1919	88.064	84.455	336.578	28.500	319.379
22 „ 1919	88.040	83.413	336.865	28.500	319.438
15 „ 1919	88.082	83.705	338.436	28.500	320.505
6 Nov. 1918	74.092	64.700	290.924	28.500	269.661
7 Nov. 1917	56.191	42.390	189.944	28.500	163.620
22 Juli 1914	40.164	29.317	—	—	—

Data	Gov. Sec.	Other Sec.	Public Depos.	Other Depos.	Re-serve	Dek-kings-percentage ¹⁾
5 Nov. '19	46.226	80.496	19.831	109.863	20.450	15,80
29 Oct. '19	53.908	80.715	22.753	116.182	22.058	15,88
22 „ '19	78.634	83.143	22.410	144.707	23.078	13,80
15 „ '19	34.345	82.602	22.225	99.852	22.827	18,70
6 Nov. '18	57.865	95.129	31.676	131.447	27.642	17,07
7 Nov. '17	58.833	91.155	43.499	121.037	32.251	19,60
22 Juli '14	11.005	33.633	13.735	42.185	29.297	52 ¹ / ₈

¹⁾ Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

DUITSCHER RIJKSBANK.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Darlehens-kassenscheine, in duizenden Mark.

Data	Metaal	Daarvan Goud	Kassen-scheine	Circu-latie	Dek-kings-percentage ¹⁾
31 Oct. 1919	1.113.402	1.093.454	9.402.215	31.028.628	34
23 „ 1919	1.114.157	1.094.481	9.158.626	30.323.285	34
15 „ 1919	1.114.562	1.095.112	9.083.295	29.986.916	34
7 „ 1919	1.115.449	1.095.983	9.035.083	29.862.330	34
31 Oct. 1918	2.603.182	2.550.019	3.062.385	16.661.550	34
31 Oct. 1917	2.518.641	2.404.670	1.023.935	10.400.264	34
23 Juli 1914	1.691.398	1.356.857	65.479	1.890.895	93

¹⁾ Dekking der circulatie door metaal en Kassenscheine.

Data	Wissels	Rek. Crt.	Darlehenskassenscheine	
			Totaal uitge-geven	In kas bij de Retsch-bank
31 Oct. 1919	34.015.579	12.033.305	21.271.100	9.374.400
23 „ 1919	30.289.185	8.586.524	20.776.200	9.130.700
15 „ 1919	32.513.670	11.063.712	20.792.500	9.056.100
7 „ 1919	30.525.228	9.106.316	20.903.200	9.009.300
31 Oct. 1918	20.679.210	10.733.766	12.606.600	3.056.700
31 Oct. 1917	11.737.052	5.686.056	6.738.500	1.012.100
23 Juli 1914	750.892	943.964	—	—

OOSTENRIJKSCH-HONGAARSCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden Kronen.

Data	Metaal en buitenl. goud-wissels	Disc. en beleeningen	Bijzondere schuld van Oostenrijk en Hongarije	Bank-biljetten	Rek. Crt. saldi
28 Oct. '19	325.858	14.270.744	32.954.000	48.320.699	8.920.461
21 „ '19	325.698	13.764.365	32.524.000	47.393.195	8.218.308
14 „ '19	324.836	13.437.618	32.954.000	46.334.134	8.260.800
7 „ '19	330.702	13.436.200	32.954.000	45.203.196	9.088.375
23 Juli '14	1.589.267	954.356	—	2.159.759	291.270

¹⁾ waarvan 259.957 goud, 8.924 buitenlandsche goudwissels en 56.977 munt- en muntmateriaal zilver.

BANK VAN FRANKRIJK.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Goud	Waarvan in het Buitenland	Zilver	Te goed in het Buitenland	Buit.gew. voorch. a/d. Staat
6 Nov. '19	5.575.841	1.978.278	286.587	847.609	25.650.000
30 Oct. '19	5.575.485	1.978.278	287.618	838.841	25.450.000
23 „ '19	5.575.148	1.978.278	288.833	797.190	25.400.000
16 „ '19	5.574.831	1.978.278	289.870	796.812	25.150.000
7 Nov. '18	5.444.711	2.037.108	319.941	1.411.927	18.800.000
8 Nov. '17	5.327.485	2.037.108	253.481	721.773	12.350.000
23 Juli '14	4.104.390	—	639.620	—	—

Data als boven.	Wissels	Uitgestelde Wissels	Beleening	Bankbiljetten	Rek. Crt. Particulieren	Rek. Crt. Staat
	1.395.354	660.155	1.301.946	37.419.174	3.057.415	91.584
	1.145.650	667.907	1.295.162	36.973.791	3.106.906	63.398
	1.013.645	671.919	1.305.089	36.768.745	3.030.223	79.344
	1.007.054	671.523	1.327.166	36.799.436	2.762.245	70.668
	89.356	1.051.502	839.123	30.820.345	2.945.781	77.833
	736.358	1.153.626	1.125.021	22.018.321	2.679.067	9.256
	1.541.080	—	769.400	5.911.910	942.570	400.590

BANQUE NATIONALE DE BELGIQUE.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Metaal incl. buitenl. saldi	Beleening van buitenl. voorde.	Beleening van prom. d. provinc.	Binn. wissels en beleening	Circulatie	Rek. Crt. partic.
6 Nov. '19	344.020	84.955	480.000	381.380	4.695.051	2.420.674
29 Oct. '19	343.308	87.355	480.000	378.246	4.680.065	2.097.654
23 „ '19	343.776	89.768	480.000	364.738	4.669.044	2.100.577
16 „ '19	343.212	91.490	480.000	350.199	4.683.030	2.082.531

VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA.

FEDERAL RESERVE BANKS.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Goud	Waarvan voor dekking F. R. Notes	Waarvan in het buitenland	Zilver etc.	F.R. Notes in circulatie
26 Sept. '19	2.117.854	1.296.810	79.370	69.651	2.655.354
19 „ '19	2.091.966	1.304.360	45.479	70.091	2.621.258
12 „ '19	2.068.867	1.299.535	—	69.632	2.621.228
5 „ '19	2.067.052	1.281.504	—	69.818	2.611.697
27 Sept. '18	2.020.813	1.207.445	5.829	51.363	2.349.326
28 Sept. '17	1.408.470	568.036	52.500	49.089	700.212

Data	Wissels	Totaal Deposito's	Waarvan Kapitaal	Algem. Dekkingspercentage	Percent. Gouddekking circulatie
26 Sept. '19	2.224.773	2.541.724	85.296	48,4	51,0
19 „ '19	1.999.698	2.639.174	85.208	49,4	52,5
12 „ '19	2.116.843	2.649.514	85.140	43,3	49,6
5 „ '19	2.202.085	2.559.081	84.996	48,1	48,7
27 Sept. '18	2.001.821	2.316.557	78.802	48,8	51,4
28 Sept. '17	409.708	1.434.176	59.379	70,4	81,1

1) Verhouding tusschen: den totalen goudvoorraad, zilver etc., en de opeisbare schulden: F. R. Notes en netto deposito's met inbegrip van het kapitaal.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Aantal banken	Totaal uitgezette gelden en beleggingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal deposito's	Waarvan time deposits
19 Sept. '19	774	15.297.765	1.247.950	13.700.027	1.969.457
12 „ '19	774	15.145.256	1.383.348	13.654.729	1.928.472
5 „ '19	774	15.233.886	1.342.058	13.510.339	1.921.549
29 Aug. '19	773	14.964.914	1.324.374	13.233.658	1.919.905
20 Sept. '18	741	13.270.891	1.221.481	11.587.470	1.494.830

EFFECTENBEURZEN.

Amsterdam, 10 November 1919.

Nog steeds bevindt zich de wereld in een voortdurenden strijd tusschen werknemers en werkgevers, om de hoogte der loonen vast te stellen. Nergens komt men tot rust. Wel worden sporadisch pogingen aangewend, om althans een basis te scheppen, waarop een bepaalde loonschaal gevestigd zou kunnen worden, doch tot op dit oogenblik is men slechts in zeer enkele gevallen hierin geslaagd. Zoo heeft een groote Engelsche industriele firma besloten, in overleg met de bij haar werkzaam zijnde arbeiders, de loonen vast te stellen in overeenstemming met de telkens wisselende index-cijfers, zooals die in de „Economist” worden gepubliceerd. Het valt niet te ontkennen, dat op deze wijze althans een vaste grond wordt gevonden ter beoordeling van de noodzakelijkheid om tot loonsverhoogingen over te gaan, terwijl tevens een mogelijkheid wordt geschapen om de „schroef zonder einde” van loonsverhoging en verhoogd peil van levensonderhoud stop te zetten.

Dit voorbeeld heeft in sommige kringen grooten bijval gevonden en heeft zelfs in Duitschland er toe geleid, om aanvankelijk nog op beperkte schaal, eigen index-cijfers vast te stellen. De heer Dr. Moritz Elsas te Frankfurt, heeft de eerste cijfers van zijn, voorloopig om de twee maanden verschijnende tabellen, doen publiceren, waaruit is gebleken, dat de kosten van levensonderhoud voor een arbeidersgezin, bestaande uit vier personen, van April tot September 1919 met 16 pCt. zijn gestegen. De loonsverhoogingen, die hieruit wellicht weder zullen voortvloeien (indien tenminste groote groepen arbeiders genoeg zullen nemen met de openbaar gemaakte getallen en indien zij dus ook het risico van eventuele loonsvermindering willen dragen), belemmeren de industrie weder op sterke wijze. Dit zijn benevens de kolen-nood en het gebrek aan buitenlandsche grondstoffen de handicaps, waar de Deutsche nijverheid nu al maanden lang tracht overheen te komen. Wel gaan in Engeland thans stemmen op, die er op wijzen, dat met een verarmd Duitschland ook het afzetgebied voor een groot gedeelte der Engelsche industrie verloren gaat en dat bovendien een failliet Midden-Europeesch Rijk nooit zijn oorlogsschulden zal kunnen betalen, doch het heeft er nog niet den schijn van, alsof deze verstandige raadgevingen spoedig ingang zullen vinden in de hoofden van hen, die geroepen zijn, de lijnen der groote politiek vast te stellen.

Ondanks deze vooruitzichten heeft de beurs te Berlijn een opgewekt voorkomen behouden. Wel waren op sommige dagen inzinkingen te constateeren, doch spoedig behoorden deze weder tot het verledene. De voortgaande depreciatie van den Markenkoers heeft hieraan overigens sterk medegewerkt. Zonder onderbreking worden geweldige bedragen aan Deutsche betaalmiddelen op de neutrale markten geworpen, waartegenover slechts enkele vorderingen van Deutsche zijde gesteld kunnen worden. De export bestaat voor het oogenblik n.l. grotendeels uit artikelen, voor de samenstelling, waarvan slechts weinig kolen benodigd zijn, m.a.w. uit luxe-artikelen en voorwerpen van precieuse samenstelling, als fijne meet- en weegwerktuigen, enz. Het spreekt vanzelf, dat hieruit geen equivalente vorderingen op het buitenland geschapen kunnen worden, terwijl de tot nu toe afgesloten credieten, hoewel op zich zelve van respectabel omvang, lang niet voldoende zijn, om den koers van de Markvaluta ook slechts eenigermate te kunnen steunen.

Hand aan hand met deze omstandigheid gaat derhalve de opvoering van het koerspeil der „valuta” en andere waarden, die voor het buitenland van belang geacht kunnen worden. Ook het kalme verloop van de dagen, onmiddellijk voorafgaande aan de herdenking der revolutie, heeft een stimulerenden invloed op het koersverloop gehad, zoodat ten slotte de prijzen de berichtperiode vrijwel op het hoogste peil hebben verlaten.

Te Weenen is het koersherstel, na de hier ter plaatse gereleveerde reactie, vrij spoedig ingetreden. Men herinnert zich waarschijnlijk, dat de teruggang van het koerspeil toe te schrijven is geweest aan geruchten, dat van Entente-zijde maatregelen genomen zouden worden, om den Kronenkoers op te voeren, terwijl het ontbreken, op sommige dagen, van noteringen uit Amsterdam en uit Zürich voedsel aan deze onderstelling heeft gegeven. Spoedig echter is gebleken, dat aan deze mededeelingen geen geloof was te hechten en heeft de speculatie zich weer met wilden ijver op alle in aanmerking komende beursobjecten geworpen. Behalve aan de gewone valuta-omstandigheden, is de rijzing van het koerspeil te danken aan de uitlatingen van den Staatssecretaris voor financiën, die in zijn laatste uitspraken heeft beweerd, dat het noodig zou zijn steun te verlenen aan imp- en exportfirma's, benevens aan bankinstellingen, indien de

voorschriften voor de valuta-berekening, zooals die thans door de Entente zijn bepaald, geen wijziging zullen ondergaan. Dientengevolge hebben vooral bankaandeelen van de koersverheffing kunnen profiteren.

Ook de mededeeling, dat de Oostenrijksche bankinstellingen nauwe aansluiting zoeken met het buitenlandsche kapitaal, heeft een groote vraag voor de betrokken aandelen doen ontstaan. Zoo verluidt, dat de directie der Landerbank te Parijs onderhandelingen voert ter bereiking van een nauwe verbinding met het Fransche bankkapitaal, terwijl ook de statuten in dien geest veranderd worden. Vroeger werd nl. de „Gouverneur” door den Keizer benoemd; thans zal hiervoor in de plaats treden een „President”, gekozen door den raad van commissarissen.

Ook andere instellingen zoeken relaties met het buitenland, omdat dit de eenige wijze kan worden genoemd, waarop zij zich staande zullen kunnen houden. De Bodencredit-Anstalt heeft reeds een algemeene vergadering uitgeschreven, waarop het voorstel tot uitgifte van pandbrieven, in Dollars en Hollandsche guldens luidende, zal worden behandeld. Ook aandelen van de meest uiteenlopende ondernemingen gaan thans bij posten tegelijk over de grenzen, om slechts levensmiddelen en kolen te verkrijgen. Het is alleen grotesk, dat deze uitdrukking van de allerdiepste ellende aanleiding geeft tot een wilde koersverheffing van de betrokken waarden.

Te Parijs houdt men zich grootendeels bezig met de schaarschte aan zilveren munten, die aanleiding heeft gegeven tot de meest uitgebreide onaangenaamheden in het verkeer. De oorzaak hiervoor is te vinden in de omstandigheid, dat de zilverwaarde der in omloop zich bevindende munten groter is dan de waarde, waarvoor de geldstukken in het verkeer worden aangenomen. Op het oogenblik is een kilogram vijf francsstukken wettelijk niet meer waard dan frs. 200, doch bij versmelting brengen zij een bedrag van frs. 302 op, terwijl een kilogram pasmunt ad. frs. 200 reëel frs. 280 waard is. Het heeft eenige verwondering gewekt, dat eerst thans dit euvel te Parijs aan den dag is getreden. De verklaring is echter gemakkelijk te vinden. Gedurende den oorlog toch hebben verschillende gemeenten en handelskamers het recht verkregen zelfstandig papieren geld in circulatie te brengen, hetwelk dan als wettig betaalmiddel moest worden geaccepteerd, doch uit den aard der zaak niet buiten de grenzen van de betrokken gemeenten kwam. De geheele voorraad aan zilveren munten bleef derhalve in de hoofdstad, doch thans, nu de hulpcirculatiemiddelen allereergewen worden ingetrokken, ontstaat ook op het platteland behoefte aan zilvergeld. Deze omstandigheid, gepaard gaande aan de verhooging van den zilverprijs (die onzen Minister van Financi en ook reeds aanleiding heeft gegeven voorstellen te doen tot het doen slaan van zilveren munten met lager gehalte dan de thans bestaande) heeft het harde geld zoo goed als geheel aan de circulatie onttrokken. De Bank van Frankrijk verzet zich tegen de uitgifte van klein papiergeld, omdat naar hare meening het verkeer met bankbiljetten oververzadigd is; vermoedelijk zal men er dan ook wel toe moeten overgaan, de Parijsche Handelskamer te machtigen eigen bankbiljetten uit te geven.

Aan de beurs zelve wordt de speculatieve oprijving der koersen door ernstige kringen met bezorgdheid gadeslagen. In de hand gewerkt door een buitengewonen geldovervloed, het onmiddellijk gevolg van de groote circulatie van bankpapier, worden excessen te voorschijn geroepen, waaroemtrent iedere contrôle ontbreekt, daar de contante affaire vrijwel slechts in naam nog bestaat en de omzetten op termijn een geweldigen omvang hebben aangenomen, mede, omdat vaste liquidatiedagen ontbreken. Hierbij komt, dat de zaken zoo uitgebreid zijn geworden, dat iedere contrôle van de zijde der beurscommissarissen ontbreekt. Het werk op de kantoren heeft zulk een achterstand bereikt, dat ieder overzicht practisch onmogelijk is geworden.

Teekenend is het, dat het gebied der wilde speculatie zeer beperkt is gebleven. Terwijl de omzetten op de afdelingen der Fransche Rente b.v. uiterst gering zijn, heeft zich de aandacht speciaal op de petroleum-, diamant-, suiker- en scheepvaartwaarden gericht. De handel in Russische obligaties en in aandelen van Zuid-Afrikaansche mijnen behoort weder eenigszins tot het verledene. Ook buiten het eigenlijke beursgebied is de speculatie krachtig werkzaam. Te Parijs worden thans bijna dagelijks door promotorfirma's nieuwe aandelen aangeboden, die in het geheel geen officieele notering verkrijgen, doch die in een korte spanne tijds met groote winsten van den  en aan den ander worden verhandeld.

Te Londen is de beurs eenigszins ongeanimeerd geweest in verband met de disconto-verhoging der Bank of England, hetgeen geschied is in aansluiting aan de ver-

hooging van den rentevoet in de Vereenigde Staten. Daar te lande vooral doen de herfst-eischen zich geducht gelden, zoodat noteringen voor „call-money” van 10 en 20 pCt. niet tot de zeldzaamheden gerekend kunnen worden. Aan den anderen kant hebben de verschillende stakingen geen grooten invloed op het koerspeil uitgeoefend; meerendeels worden deze onderbrekingen van het werk vrij kalm opgenomen heeft men meer de aandacht gericht op de parlementaire werkzaamheden, juist in verband met de stakingen of naar aanleiding van de voorgestelde teruggave der spoorwegen, te beginnen met 1 Januari aanstaande. Te dezen opzichte zijn verschillende voorstellen van wet ingediend, waarvan de z.g. „Cummins Railroad Reorganization Bill” wel de meeste aandacht heeft getrokken. Dit ontwerp machtigt de Interstate Commerce Commission zoodanige personen- en vrachttarieven vast te stellen, dat een „fair and reasonable return” wordt verkregen; overtreffen de inkomsten dezen maatstaf, dan wordt de rest verdeeld tusschen de arbeiders en den Staat. Tegen dit ontwerp zijn allerlei bezwaren gerezen, o.a. deze, dat het den spoorweg-directeuren van geen nut zoude zijn, het bedrijf zoo economisch mogelijk te leiden, indien het overschot toch niet den aandeelhouders of maatschappijen ten goede zou kunnen komen. Het comité uit den Senaat, dat de Cummins- en andere wetten heeft te onderzoeken, heeft thans vastgesteld, dat als een behoorlijk rendement mag worden beschouwd 5 1/2 pCt., plus 1/2 pCt. voor vernieuwingen, in totaal derhalve 6 pCt. Bovendien zal vermoedelijk voor den eersten tijd na de teruggave een staatsgarantie worden verstrekt, hetgeen niet heeft nagelaten een goeden steun voor spoorwegwaarden, in tegenstelling tot industriele aandelen, te voorschijn te roepen.

Te onzent heeft de markt voor inheemsche staatsfondsen een kalm, doch vast verloop gehad. In verband met de lagere geldnotering ontstond er eenige vraag voor de goed-gelasseerde waarden, als 6 pCt. Oost-Indië, die zich aanmerkelijk boven pari goed op peil konden houden.

Daarentegen was de markt voor de buitenlandsche soorten zoo goed als verlaten en eerder ongeanimeerd gestemd. Voor Russische fondsen is de belangstelling beneden het nulpunt gedaald, terwijl Oostenrijksche papieren tot lagere koers ten verkoop waren aangeboden.

	4 Nov.	7 Nov.	10 Nov.	Rijzing of daling.
5 % Ned. W. Sch.	91 1/16	91 10/16	91 9/16	+ 1/8
4 1/2 % „ „ „ 1916	88 1/2	87 1/2	88 1/2	—
4 % „ „ „ 1916	81	81	80 13/16	— 3/16
3 1/2 % „ „ „	67 3/4	68 3/4	69	+ 1 1/4
3 % „ „ „	60	60 11/16	60 7/8	+ 7/8
2 1/2 % Cert. N. W. S.	51 3/4	51 1/2	51 3/8	+ 1/8
5 % Oost-Indië 1915	93 1/4	93 1/4	93 1/4	—
4 % Hongarije Goud	12	12	12	—
4 % Oostenr. Kronenrente	8	7 11/16	8 1/8	+ 1/8
5 % Rusland 1906	26	25	24 3/4	— 1/4
4 1/2 % Iwagorod Dombr. . . .	20	18 1/16	17 3/8	— 2 3/8
4 % Rusland Cons. 1880	20 15/16	20 13/16	19 3/16	— 1 3/8
4 % Rusl. bij Hope & Co.	23 1/4	22	21 1/4	— 2
4 % Servië 1895	40	—	—	—
4 1/2 % China Goud 1898 . . .	66 7/8	66 7/8	66 7/8	—
4 % Japan 1899	60	—	—	—
4 % Argentinië Buitenl. . . .	62	62	62	—
5 % Brazilië 1895	61 1/2	61 1/2	61 1/2	—
5 % „ 1913	51 3/4	—	—	—

Daarentegen ontstond op de locale markt voor sommige afdelingen zeer groot animo. Met name was dit het geval voor de rubbermarkt, welke, in navolging van Londen, zich in het centrum der belangstelling bevond. De prijs van het ruwe product op de wereldmarkt is zoodanig geworden, dat voor de betrokken maatschappijen een ruime winstmarge overblijft, terwijl de uitlatingen van prominente huizen in den rubberhandel er op hebben gewezen, dat voor overproductie voorloopig geen gevaar behoeft te bestaan. Deze beide factoren hebben het publiek er toe geleid de aandacht op diverse rubberaandeelen te vestigen, waardoor een vrij omvangrijke hausse-beweging kon ontstaan. Een zeer geringe reactie viel ongeveer in het midden der berichtperiode waar te nemen, hetgeen moet worden toegeschreven aan winstnemingen van enkele zijden, doch reeds spoedig overtrof de vraag weder het aanbod, zoodat de afdeling als geheel de berichtperiode op sterk verhoogd peil kon verlaten. Ook de kleinere en minder courante soorten deelden in de algemeene verbetering.

Tegen het slot der berichtperiode kon zich ook eenige vraag ontwikkelen voor de suikermarkt, in verband met een gerucht, dat op de aandelen der Cultuur Maatschappij der Vorstenlanden een interim-dividend zou worden uitgekeerd.

Niet alleen deze aandelen echter, doch de gansche rubriek van suikerwaarden werd door dit gerucht gunstig geaffecteerd, zoodat ook op deze afdeling een koersverbetering zich kon inzetten.

De claims van aandelen Nederlandsch Indische Handelsbank werden vrijwel op één hoogte gehouden, hoewel groote omzetten hierin te constateeren zijn geweest.

	4 Nov.	7 Nov.	10 Nov.	Rijzing of daling.
Amsterdamsche Bank	191 ³ / ₄	191 ³ / ₄	191 ³ / ₄	—
Ned.Handel-Mij.cert.v.aand.	226 ⁹ / ₈	225 ¹ / ₈	226	— ¹ / ₈
Rotterd. Bankvereniging . .	148 ⁷ / ₈	148 ³ / ₄	148 ³ / ₄	— ¹ / ₈
Amst. Superfosfaatfabriek . .	149 ⁷ / ₈	147 ⁷ / ₈	147 ⁵ / ₈	— 2 ¹ / ₄
Van Berkel's Patent	142 ⁷ / ₈	141	140	— 2 ⁷ / ₈
Insulinde Oliefabriek	241 ¹ / ₂	240 ¹ / ₂	240 ¹ / ₂	— 1 ¹ / ₄
Jurgens' Ver. Fabr. pr.aand.	102	102 ¹ / ₂	102 ¹ / ₂	+ ¹ / ₂
Ned. Scheepsbouw-Mij.	167 ³ / ₄	150	150 ¹ / ₄	— 17 ¹ / ₂ *
Philips' Gloeilampenfabriek	750	754	760 ¹ / ₂	+ 10 ¹ / ₂ *
R. S. Stokvis & Zonen	540	535	536	— 4 ⁰ / ₁₀₀ *
Vereenigde Blikfabrieken . .	132 ¹ / ₂	133 ¹ / ₂	134	+ 1 ¹ / ₂
Compania Mercantil Argent.	278 ¹ / ₂	274 ¹ / ₂	279 ¹ / ₂	+ 1
Cultuur-Mij. d. Vorstenland.	281 ¹ / ₂	281	282 ¹ / ₂	+ 1
Handelsver. Amsterdam . . .	608 ¹ / ₂	610	605 ¹ / ₂	— 3
Holl. Transatl. Handelsver.	120 ¹ / ₂	119	119 ³ / ₄	— ³ / ₄
Linde Teves & Stokvis	204	203	201	— 3
VanNierop&Co's Handel-Mij	182 ¹ / ₄	182 ¹ / ₂	181 ¹ / ₄	— 1
Tels & Co's Handel-Mij	149	149	148	— 1
Gecons.Holl. Petroleum-Mij.	354 ¹ / ₂	347	351 ¹ / ₂	— 3
Kon. Petroleum-Mij.	847 ³ / ₄	851 ³ / ₄	843 ¹ / ₄	— 4 ¹ / ₂
Orion Petroleum-Mij.	85	86 ¹ / ₂	86 ¹ / ₂	+ 1 ¹ / ₂
Steaua Romana Petr.-Mij. . .	169 ³ / ₄	170	169 ¹ / ₄	— ¹ / ₂
Amsterdam-Rubber-Mij. . . .	256	262 ³ / ₄	265	+ 9
Nederl.-Rubber-Mij.	120 ¹ / ₂	123 ¹ / ₂	125	+ 4 ¹ / ₂
Oost-Java-Rubber-Mij.	339	341	346	+ 7
Deli-Maatschappij	507 ¹ / ₂	497 ¹ / ₂	496 ¹ / ₂	— 11
*Medan-Tabak-Maatschappij.	261	260	264	+ 3
Senembah-Maatschappij . . .	475	467 ¹ / ₂	469	— 6

* ex claim.

De *scheepvaartafdeeling* was eenigszins loom gestemd onder den invloed van de aankondiging der nieuwe emissie van aandelen Koninklijke Nederlandsche Stoomboot Maatschappij. Toch bestond voor de claims goede belangstelling, terwijl de prijs niet veel varieerde.

	4 Nov.	7 Nov.	10 Nov.	Rijzing of daling.
Holland-Amerika-Lijn	492	487 ¹ / ₂	486 ¹ / ₂	— 5 ¹ / ₂
" " " gem.eig.	472	467 ¹ / ₂	472 ¹ / ₄	+ ¹ / ₄
Holland-Gulf-Stoomv.-Mij. . .	304	304	304	—
Holl. Alg. Atl. Stoomv.-Mij.	173 ¹ / ₂	174 ³ / ₄	174 ³ / ₄	+ 1 ¹ / ₄
Hollandsche Stoomboot-Mij.	247	245 ¹ / ₂	245 ¹ / ₂	— 1 ¹ / ₂
Java-China-Japan-Lijn	351	346	343	— 8
Kon. Hollandsche Lloyd	205	205 ¹ / ₈	203	— 2
Kon. Ned. Stoomb.-Mij.	274 ³ / ₄	251 ¹ / ₂	246 ³ / ₄	— 28*
Kon. Paketvaart-Mij.	254 ⁷ / ₈	252 ¹ / ₂	250 ¹ / ₂	— 4 ³ / ₈
Maatschappij Zeevaart	350	350	350	—
Nederl. Scheepvaart-Unie . . .	316 ³ / ₄	311 ¹ / ₄	307 ³ / ₄	— 9
Nievelt Goudriaan	610	605	598	— 12
Rotterdamsche Lloyd	332 ¹ / ₂	329 ⁷ / ₈	326	— 6 ¹ / ₂
Stoomv.-Mij. „Hillegersberg”	350	350	350	—
" " „Nederland”	380 ³ / ₄	371 ³ / ₈	369 ³ / ₄	— 11
" " „Noordzee”	165	163 ¹ / ₄	162 ¹ / ₂	— 2 ¹ / ₂
" " „Oostzee”	429 ¹ / ₂	423	426	— 3 ¹ / ₂

* ex claim.

De *tabaksmarkt* bleef verlaten bij reagerende koersen. Op de *petroleummarkt* ontwikkelde zich goede interesse voor aandelen Geconsolideerde Hollandsche Petroleum Maatschappij, eveneens in verband met dividendgeruchten. Aandelen Koninklijke bleven op peil met geringe omzetten. De *Amerikaansche afdeeling* was stil en toonde geen afwijkingen van de aanwijzingen van Wallstreet aan.

	4 Nov.	7 Nov.	10 Nov.	Rijzing of daling.
American Car & Foundry . . .	148 ⁵ / ₈	148 ¹ / ₁₆	146 ⁵ / ₁₆	— 2 ⁵ / ₁₆
Anaconda Copper	144 ⁷ / ₁₆	142 ¹ / ₁₆	144 ¹ / ₄	— ³ / ₁₆
Un. States Steel Corp.	115 ⁷ / ₁₆	114 ¹ / ₁₆	113 ⁷ / ₁₆	— 2
Atchison Topeka	93 ¹³ / ₁₆	95 ¹ / ₈	95 ³ / ₄	+ 1 ¹³ / ₁₆
Southern Pacific	113 ¹ / ₈	114	115	+ 1 ⁷ / ₈
Union Pacific	131	131 ⁷ / ₈	132	+ 1
Int.Merc.Marine afgest.	64 ⁵ / ₈	64 ¹ / ₁₆	63 ³ / ₈	— 1 ¹ / ₄
" " " " prefs.	170 ⁵ / ₁₆	170 ³ / ₁₆	169 ¹ / ₂	— ¹³ / ₁₆

De *geldmarkt* is iets ruimer geworden; de notering voor geld op prolongatie verliet de berichtperiode op 4¹/₄ pCt.

GOEDERENHANDEL

GRANEN.

11 November 1919.

Belangrijke gebeurtenissen, die sterken invloed op de graanmarkten zouden kunnen uitoefenen, zijn sedert ons vorig bericht niet voorgekomen. Het schijnt echter niet onmogelijk, dat de mijnwerkersstaking in Amerika, wanneer zij nog eenigen tijd voortduurt, zich tot zulk eene gebeurtenis zal ontwikkelen. Reeds nu laat zij haren invloed gelden op de prijsbeweging aan de markt te Chicago, waar, vooral voor de eerste termijnen, de maïs- en haverprijzen bij het begin der staking gestegen zijn, doch, nu men blijkbaar in Amerika niet verwacht, dat de staking lang zal duren, weder evenveel zijn gedaald. Van meer beteekenis voor Europa is de omstandigheid, dat zeer spaarzaam gehandeld wordt met de bunkerkolen in de Amerikaansche havens, zoodat vooral niet Amerikaansche booten slechts zeer langzaam worden voorzien. Gevolg hiervan is langzame belading en vermindering in de verscheping van Amerikaansche producten. Op de Europeesche markten ondervindt men echter nog niet den invloed van deze bemoeijking van het verkeer. De verschepingen van tarwe en maïs uit Argentinië en van tarwe uit Australië zijn den laatsten tijd van zoo'n grooten omvang geweest, dat groote voorraden onderweg zijn naar Europa, geheel voldoende om voorloopig in de behoefte te voorzien, ook indien Amerikaansche verschepingen nog eenigen tijd gering zouden blijven.

Oogstberichten blijven gunstig, doch een tarwe-oogst, zooals in het tegenwoordige seizoen, zal men in Amerika niet mogen verwachten. De met wintertarwe bezaaide oppervlakte is namelijk dit jaar weder gereduceerd tot het cijfer van vóór den oorlog. Bij het vorige jaar beteekent dit een achteruitgang van circa 20 pCt. Blijkbaar is ook in Amerika de overtuiging doorgedrongen, dat slechts met behulp der regeering voor een zoo groote hoeveelheid tarwe, als dit jaar geogst is, de tegenwoordige hooge prijs te verkrijgen is. Nu het volgende jaar de regeeringshulp niet kan worden verwacht, is de tarwe-verbouw weder tot den vroegeren omvang teruggebracht.

Ook deze week bereikten ons weder berichten, dat niet slechts de opbrengst van maïs in Noord-Amerika zeer ruim is geweest, doch dat ook de kwaliteit werkelijk uitstekend is. De veeprijzen zijn er in den laatsten tijd vrij belangrijk gedaald en men verwacht, dat dit seizoen een grooter percentage van de maïs door de boeren ter markt zal worden gebracht dan in het afgelopen oogstjaar het geval is geweest. Daaruit volgt dus te concluderen, dat Europa ditmaal weder Noord-Amerikaansche maïs zal mogen verwachten. In Argentinië zijn de marktprijzen vrij standvastig geweest. Vast is de markt daar nog steeds niet, doch blijkbaar is de belangstelling van Europa en, wat lijnzaad betreft van Noord-Amerika, voldoende om de prijzen te handhaven. De verschepingen van Argentinië blijven groot en de vrachten vast. In de eerste negen maanden van 1919 werd 4¹/₂ miljoen tons graan uit Argentinië verscheept, waarbij meer dan 1¹/₂ miljoen tons maïs. Dit is wel eene respectabele hoeveelheid, doch indien het tempo der verschepingen nog niet sterk versneld wordt, kan voorloopig de Argentijnschen graanovervloed niet verminderen.

Nederland. In Nederland blijft voor spoedige posities de graanmarkt vast. Vooral voor maïs zijn de afgelopen week zeer hooge prijzen betaald. Weliswaar daalden bij de aankomst van enkele booten met Plata-Maïs de prijzen plotseling beneden het bereikte niveau, doch spoedig was deze daling weder hersteld en hetzelfde niveau als aan het begin der vorige week is ook nu weder bereikt. Nu de meeste handelaars weder eenigen voorraad hebben opgedaan, is de vraag niet meer zoo sterk als eenige dagen geleden. Het aanbod is echter ook niet ruim, zelfs indien de aanvoeren uit Antwerpen op denzelfden voet blijven voortgaan als tot nog toe het geval geweest is. Ook voor andere graansoorten en voederartikelen blijft de vraag beter dan zij langen tijd geweest is en hoewel de verhandelde hoeveelheden meestal niet zeer groot zijn, begint ook hiervan langzamerhand de voorraad af te nemen.

Zie voor den staat van noteringen nevenstaande pagina.

SUIKER.

De nachtvorsten in de afgelopen week hebben hier en daar stagnatie gebracht bij het oogsten der bieten.

Voor uitvoer uit ons land bestond toenemende vraag tot oplopende prijzen.

Een belangrijk en onverwacht besluit werd in Engeland genomen, waar de Suikercommissie bepaald heeft, dat het in 1920 in te voeren quantum suiker minstens

Noteeringen.						
Data	Chicago			Buenos Ayres		
	Tarwe Dec.	Mats Dec.	Haver Dec.	Tarwe Dec.	Mats Dec.	Lijnzaad Febr.
8 Nov. '19	226	132 1/2	70 3/8	14,10	7,15	22,80
1 „ '19	226	131 3/8	72 1/8	13,80 ²⁾	6,95 ²⁾	25,60 ²⁾
8 Nov. '18	226	119 7/8	70 1/2	12,20	5,95	21,60
8 Nov. '17	226	116 7/8	59 1/2	11,90 ⁴⁾	8,40 ²⁾	14,65
8 Nov. '16	194 1/4	88 3/8	55	14,90	8,63	23,— ¹⁾
20 Juli '14	82 ¹⁾	56 3/8 ¹⁾	36 1/2 ¹⁾	9,40 ²⁾	5,38 ²⁾	13,70 ²⁾

¹⁾ per Dec. ²⁾ per Sept. ³⁾ per Nov. ⁴⁾ per Febr.

De noteeringen te Buenos Ayres zijn van 8 Nov. 1919, 31 Oct. 1919, 8 Nov. 1918, 8 Nov. 1917 en 8 Nov. 1916.

AANVOEREN in tons van 1000 K.G. voor verbruik in Nederland.

Artikelen.	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	3-8 Nov. 1919	Sedert 1 Jan. 1919	Overeenk. t/daak 1918	3-8 Nov. 1919	Sedert 1 Jan. 1919	Overeenk. t/daak 1918	1919	1918
Tarwe	8.029	147.455	9.044	17.600	121.698	2.920	269.153	11.964
Rogge	4.822	15.454	—	5.700	25.653	—	41.107	—
Boekweit	—	4.170	—	—	—	—	4.170	—
Mais	19.075	146.943	—	8.989	14.897	4.590	161.840	4.590
Gerst	236	71.720	—	—	62.315	—	134.035	—
Haver	—	37.430	—	—	7.333	—	44.763	—
Lijnzaad	5.607	82.365	—	1.500	25.163	—	107.528	—
Lijnkoek	300	57.488	—	—	200	—	57.688	—
Tarwemeel	—	47.839	756	—	37.435	6.068	85.274	6.824
Andere meelsoorten	—	36.636	19.718	—	10.708	4.286	47.344	24.002

AANVOEREN in tons van 1000 K.G. voor het Buitenland.

Tarwe	—	222.637	308.081	—	—	—	222.637	308.081
Mais	—	14.372	90.191	—	—	—	14.372	90.191
Rogge	—	56.712	5.174	—	—	—	56.712	5.174
Tarwemeel	—	144.506	68.918	—	—	8.807	144.506	77.725
Gerst	—	62.537	24.172	—	—	—	62.537	24.172
Haver	—	123.757	—	—	—	—	123.757	—
Lijnkoeken	—	2.412	—	—	—	—	2.412	—
Andere meelsoorten	—	119.991	40.478	—	—	9.510	119.991	49.988

500.000 tons minder zal bedragen dan gedurende 1919. Tegelijkertijd werden de officiele prijzen voor de consumptie door de Royal Commission verhoogd met Sh. 7/3 voor Cubes, Sh. 8/3 voor Granulated en Crystalized en Sh. 8/ voor Muscovados en andere bruine suikers. Deze prijsverhoging kwam niet onverwacht, aangezien de inkoop van Royal Commission reeds sedert geruimen tijd veel hooger te staan kwamen dan de binnenlandsche consumptieprijzen. Waarschijnlijk zal over eenigen tijd eene nieuwe prijsverhoging plaats vinden. Een en ander gaf aanleiding tot sterke vraag voor alle partijen, die nog voor het einde van dit jaar in Engeland ingevoerd kunnen worden. Stoomende witte Javasuiker werd verhandeld tot Sh. 75/- a 76/- c.i.f U.K. en eenige Javaladingen, die oorspronkelijk voor Frankrijk bestemd waren, worden nu naar Engeland gedirigeerd.

Op Java werd nog het een en ander uit oogst 1920 afgedaan tot de laatste prijzen; de totale verkoopen der V.J.P. bedragen nu ruim 5.000.000 picols. Buitendien hebben niet aangesloten fabrieken ongeveer 1.000.000 picols uit den volgenden oogst verkocht, zoodat nu ongeveer 1/4 van den voor export disponibelen Javaoogst 1920 van de hand gedaan is.

In Amerika bleef de zeer vaste stemming gehandhaafd. Belangrijke zaken in nieuwen oogst Cubasuiker werden afgesloten tegen 8 1/4 c. voor Januari/Maart afscheep en tot 7 3/4 c. voor lateren afscheep f.o.b.

Cuba-statistiek:	1919	1918	1917
Ontv. der week tot 1 Nov.	23.000	2.690	— tons
Totaal sedert 1 Dec. ¹⁾	3.891.788	3.446.000	3.023.720 „
Werkende fabrieken	1	—	— „

¹⁾ 1918/17/16.

NOTEERINGEN.

Data	Amsterdam per November	Londen			New York 96% Centrifugals
		Totes Cubes No. 1	White Javas fob.	Americ. Granulated cif.	
7 Nov. 1919....	f —	72/-	59/-	64/-	7,28
31 Oct. 1919....	„ —	64/9	59/-	64/6	7,28
7 Nov. 1918....	„ —	64/9	—	—	7,28
7 Nov. 1917....	„ —	53/9	17/-	—	—
21 Juli 1914....	„ 11 13/32	18/-	—	—	3,28

Locoprijzen te Rotterdam/Amsterdam.

Soorten.	10 Nov. 1919	3 Nov. 1919	10 Nov. 1918
Tarwe	—	—	—
Rogge (No. 2 Western) ..	—	—	—
Mais (La Plata)	430,—	420,—	—
Gerst (48 lb. feeding)....	440,—	440,—	—
Haver (38 lb. white clipped)	23,50	23,50	—
Lijnkoeken (Noord-Amerika van La Plata-zaad)	300,—	300,—	—
Lijnzaad (La Plata).....	870,—	835,—	—

JAVA-KINABASTEN.

(Opgave van het Kina-Bureau).

Eers'handsch Fabrieks- en Pharmaceutische Kinabasten: Voorraad te Amsterdam: op 28 Februari 1919 Nihil. Aanvoeren: Maart/Juni 1919 Nihil.

Juli 1919 78 Colli.

Aug. 1919 256 „

Sept. 1919 656 „

Oct. 1919 699 „

1689 Colli.

Afgeleverd en verkocht:

Veiling .. . . . . 2 Oct. 1919 242 Colli.

Onderhands ex. Veiling 2 „ 1919 92 „

Veiling .. . . . . 6 Nov. 1919 590 „

924 „

Voorraad te Amsterdam op 7 November 1919 765 Colli.

De Standaard-Unit voor de toewijzing van 5 Nov. 1919 krachtens de bepaling van Art. 1 der Nadere Overeenkomst, gehecht aan de 2de Kina-Overeenkomst, is onveranderd vastgesteld op 6,34 Cts.

7 November 1919.

KOFFIE.

(Mededeeling van de Makelaars G. Duuring & Zoon, Kolff & Witkamp en Leonard Jacobson & Zonen).

Noteeringen en voorraden.

Data	Rio		Santos		Wisselkoers
	Voorraad	Prijs No. 7	Voorraad	Prijs No. 4	
8 Nov. 1919	443.000	12.150	1.822.000	17.500	15 29/32
1 „ 1919	409.000	¹⁾	1.917.000	17.000	—
25 Oct. 1919	409.000	12.075	1.943.000	17.150	14 27/32
8 Nov. 1918	742.000	9.250	4.590.000	²⁾	13 13/16

Ontvangsten.

Data	Rio		Santos	
	Afgelopen week	Sedert 1 Juli	Afgelopen week	Sedert 1 Juli
8 Nov. 1919....	60.000	949.000	73.000	2.327.000
8 Nov. 1918....	28.000	651.000	119.000	3.261.000

¹⁾ Feestdag. ²⁾ niet genoteerd.

DIVERSEN.

Data	Bombay West Europa (d.w.)	Birma West Europa (rijst)	Vladivo- stock West Europa	Chili West Europa (salpeter)
3/8 Nov. 1919....	120/-	175/-	—	235/-
27 Oct./1 Nov. 1919....	120/-	175/-	—	230/-
4/9 Nov. 1918....	275/-	500/-	—	190/-
5/10 Nov. 1917....	—	—	—	185/-
Juli 1914....	14/6	16/3	25/-	22/3

1) Per ton stukgoed. 2) Voor Britsche schepen.
3) Voor neutrale schepen onder geallieerd^d time charter.
4) Vrij.

Graan Petrograd per quarter van 496 lbs. zwaar, Odessa per unit, Ver. Staten per quarter van 480 lbs. zwaar.
Overige noteringen per ton van 1015 K.G.

INKLARINGEN.
NIEUWE WATERWEG.

Landen van herkomst	October 1919		October 1918	
	Aantal schepen	N. R. T.	Aantal schepen	N. R. T.
Binnenl. havens.	43	20.954	10	—
Groot-Brittannië	220	141.038	36	29.687
Duitschland....	57	34.355	—	—
Noorwegen....	8	4.326	3	911
Zweden.....	31	15.361	4	2.498
Denemarken....	2	263	—	—
Finland.....	11	8.312	—	—
België.....	14	26.881	—	—
Frankrijk.....	103	88.591	2	224
Spanje.....	7	4.624	—	—
Senegal, Dakar..	5	7.952	—	—
Over. Wk. Afrika	3	5.358	—	—
Zuid-Afrika....	1	1.482	—	—
Achter-Indië..	2	7.023	—	—
Ned. Oost-Indië	6	21.482	—	—
And. Aziat. hav.	4	15.382	—	—
Australië.....	9	10.993	—	—
Vereen. Staten..	56	166.877	17	37.707
Midden-Amerika	1	1.431	—	—
Argent., Uruguay	18	31.795	—	—
Totaal....	601	623.480	72	71.027
Periode 1 Jan.— 31 October..	4.192	4.193.896	816	741.592 ¹⁾
Nationaliteit.				
Nederlandsche..	159	133.830	30	35.868
Britsche.....	148	136.467	24	7.617
Duitsche.....	73	30.433	—	—
Noorsche.....	45	49.424	4	8.909
Belgische.....	4	2.803	3	4.945
Fransche.....	74	65.092	—	—
Zweedsche.....	25	21.973	11	13.688
Deensche.....	10	11.069	—	—
Vereen. Staten..	46	133.377	—	—
Andere.....	17	39.912	—	—
Totaal....	601	623.480	72	71.027

1) 1913, 9.618 schepen met 11.721.729 N. R. T.
(Dirkzwager's Scheepsagentuur.)

DORDRECHT.

Landen van herkomst	October 1919		October 1918	
	Aantal schepen	N. R. T.	Aantal schepen	N. R. T.
Binnenl. havens.	1	395	—	—
Groot-Brittannië	1	78	—	—
Duitschland....	4	1.409	—	—
Finland.....	3	1.081	—	—
Totaal....	9	2.963	—	—
Nationaliteit.				
Britsche.....	1	78	—	—
Duitsche.....	8	2.885	—	—
Totaal....	9	2.963	—	—

(Gerard Mauritz.)

IJMUIDEN.

Landen van herkomst	- October 1919		October 1918	
	Aantal schepen	N. R. T.	Aantal schepen	N. R. T.
Binnenl. havens.	7	9.309	6	1.410
Groot-Brittannië	36	22.457	5	1.751
Duitschland....	18	11.297	—	—
Noorwegen....	1	344	4	1.051
Zweden.....	16	10.213	6	5.494
Denemarken..	2	1.395	2	148
Rusl. Oostzch..	2	797	—	—
Finland.....	1	814	—	—
België.....	3	1.258	—	—
Frankrijk.....	8	3.279	—	—
Spanje.....	2	1.365	—	—
Portugal.....	3	2.346	—	—
Lévant.....	1	977	—	—
Ned. Oost-Indië.	5	22.326	—	—
And. Aziat. hav.	2	9.091	—	—
Vereen. Staten..	2	6.603	—	—
Ned. West-Indië- Nederl. Antillen	2	3.067	—	—
Argent., Uruguay	11	28.111	—	—
Totaal....	122	135.049	23	9.854
Periode 1 Jan.— 31 October..	968	992.717	188	101.136 ¹⁾
Nationaliteit.				
Nederlandsche..	78	93.874	22	9.312
Britsche.....	14	23.604	—	—
Duitsche.....	21	10.279	—	—
Noorsche.....	2	972	1	542
Zweedsche.....	4	1.701	—	—
Deensche.....	2	1.529	—	—
Andere.....	1	3.090	—	—
Totaal....	122	135.049	23	9.854

1) 1913, 2.074 schepen met 2.359.317 N. R. T.
(Halverhout & Zwart's Scheepsagentuur.)

VLISSINGEN.

Landen van herkomst	October 1919		October 1918	
	Aantal schepen	N. R. T.	Aantal schepen	N. R. T.
Binnenl. havens.	4	6661	—	—
Groot-Brittannië	23	20.991	—	—
Zweden.....	1	578	—	—
Bijliggers.....	11	406	—	—
Totaal....	39	28.636	—	—
Nationaliteit				
Nederlandsche..	33	27.592	—	—
Britsche.....	4	232	—	—
Duitsche.....	1	578	—	—
Zweedsche.....	1	234	—	—
Totaal....	39	28.636	—	—

(B. Stofkoper & Co.)

DELFSIJL.

Landen van herkomst	October 1919		October 1918	
	Aantal schepen	N. R. T.	Aantal schepen	N. R. T.
Binnenl. havens.	8	562	—	—
Duitschland....	29	2.842	5	5.298
Zweden.....	9	1.520	40	20.781
Rusland-Oostz.h.	1	806	1	1.327
Finland.....	12	2.319	2	3.636
Totaal....	59	8.049	48	31.042
Nationaliteit.				
Nederlandsche..	24	2.426	—	—
Duitsche.....	35	5.623	48	31.042
Totaal....	59	8.049	48	31.042

(A. van Dijk.)

DE TWENTSCHE BANK

AMSTERDAM · ROTTERDAM · 's-GRAVENHAGE · UTRECHT · ZAANDAM

Maandstaat op 31 October 1919

DEBET

Aandeelhouders nog te storten	f	1.784.700,—	
Deelneming in de firma's:			
B. W. BLIJDENSTEIN & Co., te Londen;			
B. W. BLIJDENSTEIN Jr., te Enschede;			
LEDEBOER & Co., te Almelo, f 8.101.531,25, waarvan in			
geld gestort	„	6.551.531,25	
Deelneming in bevriende Bankinstellingen f 5.135.956,22, waar-			
van in geld gestort	„	3.065.456,22	
			f 12.001.687,47
Fondsen van Aandeelhouders			
te Amsterdam, Rotterdam, 's-Gravenhage en Utrecht	„	36.590.750,—	
Fondsen door ons gedeponoord voor rekening van bevriende			
instellingen	„	5.020.500,—	
Kassa, Wissels en Coupons	„	36.428.888,98	
Nederlandsche Staatsleeningen en Ned.-Indische leeningen ..	„	268.065,65	
Nederlandsche Schatkistbiljetten en Schatkistpromessen	„	21.990.005,26	
Daggeldleeningen	„	3.500.000,—	
Saldo's bij Bankiers:			
beschikbaar voor eigen gebruik	f	8.453.752,86½	
voor rekening van derden	„	29.529.128,29	
gereserveerd voor geopende credieten	„	102.421,99	
			„ 38.085.303,14½
Prolongatiën gegeven	„	10.855.575,—	
Eigen Fondsen en Syndicaten	„	3.579.633,05	
Credietvereniging	f	44.501.090,04	
Af: loopende Promessen	„	3.650.000,—	
			„ 40.851.090,04
Voorschotten tegen Onderpand of Borgtocht en Saldo's Rek. Crt.	f	70.782.778,28	
Af: loopende Promessen	„	4.255.000,—	
			„ 65.527.778,28
Voorschotten op Consignatiën	„	894.106,07	
Gebouwen en Safe Deposit	„	3.250.365,53	
			„ 3.250.365,53
			Totaal .....
			f 279.843.748,47½

CREDIT

Kapitaal	f	31.106.000,—	
Reservefondsen	„	7.532.542,57	
Waarborgfonds Credietvereniging	„	4.005.352,50	
Reserve Credietvereniging	„	3.113.183,45	
			f 45.757.078,52
Aandeelhouders voor gedeponoerde fondsen			
als waarborg voor 90 pCt. storting op aandelen B	f	1.784.700,—	
in Leen-Depôt	„	39.826.550,—	
			„ 41.611.250,—
Zieken- en Pensioenfondsen	f	318.623,01	
Reserve voor te verleen Pensioenen	„	755.272,80	
			„ 1.073.895,81
Deposito's	„	51.191.004,51½	
Prolongatie-Deposito's	„	807.176,01	
Saldo te ontvangen en te leveren fondsen	„	271.246,82½	
Saldo's Rekeningen Courant	f	78.399.912,55	
„ „ „ voor gelden in het Buitenland ..	„	29.529.128,29	
„ „ „ Credietvereniging	„	5.239.073,32½	
			„ 113.168.114,16½
Daggeldleeningen	„	4.100.000,—	
De Nederlandsche Bank en Kassiers	„	2.054.174,30½	
Te betalen Wissels	„	16.342.269,04	
Diverse Rekeningen	„	3.467.539,28½	
			„ 3.467.539,28½
			Totaal .....
			f 279.843.748,47½

De N.V. Nederlandsche Huistelefoon-Maatschappij

ROTTERDAM

Telefoon 3600

AMSTERDAM

Telefoon N 5580

'S-GRAVENHAGE

Telefoon H 280, 300

LEEUWARDEN

GRONINGEN

Telefoon 1555

ARNHEM

Telefoon 2723

levert uit voorraad TELEFOON-, SCHEL-, ELECTR. KLOK-INSTALLATIES, etc., in huur en koop.

Herstelt en onderhoudt onder garantie ook alle niet door haar uitgevoerde installaties.
PROSPECTUS GRATIS.

GEBROEDERS CHABOT ROTTERDAM

KASSIERS en MAKELAARS in ASSURANTIËN

Deposito's. — Rekening-Courant. — Franco Chèque-Rekening.
Aan- en Verkoop van Wissels op het Buitenland. — Aan- en Verkoop van Fondsen. — Bewaarneming en Administratie van Effecten.

Oorlogs-, Transport-, Casco-, Brand-, Diefstal- e.a. verzekeringen van elken aard.

PRACTISCH EFFECTENBOEK

ter vereenvoudiging van administratie en ten gebuik voor de vermogensbelasting

Prijs f 1,25

Verkrijgbaar bij den Boekhandel en bij NIJGH & VAN DITMAR'S UITG.-MIJ, Rotterdam

KONINKLIJKE HOLLANDSCHE LLOYD AMSTERDAM

Geregelde Passagiers- en Vrachtdienst met nieuwe, moderne post-stoomschepen

TUSSCHEN

AMSTERDAM

EN

ZUID-AMERIKA

VIA

DOVER, BOULOGNE s/M., CORUÑA, VIGO, LISSABON, LAS PALMAS, PERNAMBUCO, BAHIA, RIO DE JANEIRO, SANTOS, MONTEVIDEO en BUENOS AIRES.

**FRANSCH-HOLLANDSCHE
OLIEFABRIEKEN**

„CALVE-DELFT”

TE DELFT

ARTIKELN:

Delftsche Slaolie

Arachide-olie

Sesam-olie

Soya-olie

Bakkers-olie

Plantenvet Delfia

Cocos-olie N. O. F.

Grondnotenkoeken en -meel

Sesamkoeken en -meel

Cocosmeel

ONTVANG- EN BETAALKAS.

NIEUWE DOELENSTRAAT 20-22, AMSTERDAM.

Rentevergoeding voor gelden à deposito:

met 1 dag opzegging ..... 1 %

Bedragen tot f 20.000,— terstond betaalbaar.

met 10 dagen opzegging ..... 1 1/2 %

Voor andere termijnen op nader overeen te komen voorwaarden.

OPEN EN GESLOTEN BEWAARGEVING VOLGENS REGLEMENT.

SAFE-DEPOSIT-INRICHTING.

GEOPEND: op Werkdagen van 8^{3/4} v.m. tot 4^{1/2} uur n.m.

op Zaterdagen en Beursvacantiedagen van 8^{3/4} v.m. tot 12 uur.

Loketten van f 2,50 per maand — f 10,— per jaar — en hooger te huur voor bij de Directie bekende of geïntroduceerde personen.

GEBROEDERS SCHEUER

Assurateurs en Assurantiebezorgers

Expeditours en Cargadoors

AMSTERDAM EN ROTTERDAM

Verzekering van Koopmansgoederen tegen transport, molest, brand en diefstal tegen concurrerende premiën.

HOLLANDSCHE BANK VOOR ZUID-AMERIKA

AMSTERDAM, BUENOS AIRES, RIO DE JANEIRO, SAO PAULO, SANTOS

KAPITAAL EN RESERVE f 23.600.000,—

ALLE BANKZAKEN OP ZUID-AMERIKA

VERLEENT BEMIDDELING TOT HET AANKNOOPEN VAN HANDELSRELATIES IN
ARGENTINIË EN BRAZILIË

MAATSCHAPPIJ

voor

Scheeps- en Werktuigbouw.

„FIJENOORD”

ROTTERDAM

Kruisers — Torpedobooten
Onderzeebooten

Mailstoomschepen
Vrachtstoomschepen
Baggermateriaal

Machine-installaties
tot 65000 P.K.

Scheeps-Zoelley-Turbines

Machines en apparaten voor
Suikerfabrieken, enz.

Een polis der

NILLMIJ

van 1859

's-Gravenhage, Veenestraat 1

geeft volledige
zekerheid en rust.

UNIE BANK

voor

Nederland en Koloniën

AMSTERDAM

Agentschappen in Nederland en Indië:

TILBURG, LEEUWARDEN,
OISTERWIJK, UDENHOUT,
BATAVIA, SOERABAYA,
SEMARANG, BANDOENG,
MEDAN EN WELTEVREDEN

Nijgh & Van Ditmar's
Uitgevers-Maatschappij

Wijnhaven. 111-113 — Rotterdam

Telefoon 7841-7842-7843-7861

Bijkantoren:

Amsterdam - 's-Gravenhage - Haarlem

Belast zich met 't verzorgen van uit-
gaven en tijdschriften op elk gebied

NAAMLooZE VENNOOTSCHAP.

Wilton's Machinefabriek en Scheepswerf ROTTERDAM

Scheepsbouw en Machinefabriek

Speciale inrichting voor reparatiën van elken omvang

Drie droogdokken met lichtvermogen tot 14000 ton

Dwarshelling

Drijvende kranen met lichtvermogen tot 120 ton

Telefoon: 7303 en 7304

Telegramadres: „WILTON” Rotterdam

WERKSPoor, AMSTERDAM

Land- en Scheeps-Machines - Dieselmotoren

Installatiën voor Suikerfabrieken - Polderbemalingen

Rollend Spoorwegmateriëel - IJzerconstructiën